

ZASTAROU PRAHU

VĚSTNÍK PRO OCHRANU PAMÁTEK

ROČNÍK X.

V PRAZE DNE 30. PROSINCE 1924.

ČÍSLO 1.—6.

PROHLÁŠENÍ.

Praha a část české veřejnosti prožívají opět záchvat radikálního modernismu, jehož cílem je umlčení Klubu za Starou Prahu. Příznaky se množily po celý rok 1924, zejména v podobě článků, které se objevovaly mimo odborné listy na př. v „Právo Lidu“ (19. března 1924, č. 67), „Národním Osvobození“ (14. června 1924, č. 132), „Pondělních Novinách“ (1. a 8. září 1924, č. 19 a 20), „Národních listech“ (několikrát), „Venkově“ (28. září 1924, č. 229) a nejnověji v „Národní Politice“ (5. prosince 1924, č. 335). Autoři podepsáni (K. Teige, Dr. Jira, Jaroslav Hilbert, J. K. Marek, Olga Fastrová) i anonymní předstihovali se v těchto projevech ve snižování potence, práce a významu Klubu za Starou Prahu a to i za cenu naprostých výmyslů. (Klub za Starou Prahu nehájil na př. nikdy nynější budovy Újezdských kasáren, nýbrž pouze výraznou terasovou dispoziční; v akci svatovítské nešlo o zeď, děličku starou a novou část chrámovou, nýbrž o záchranu starého chrámového interiéru, jenž pozbuje v nových poměrech úplně svého rázu a podmínek, které řídily jeho postupné zařízení; v paláci Michnovském nešlo mu o záchranu průčelní zdi do Újezda proto, aby byly chráněny staré cibly a renaissanční kámen, nýbrž o uhájení celé původní renaissanční dispozice krytého palácového nádvoří, v tomto rozsahu v Praze ojedinělého.) V těchto článcích se mluví o Klubu za Starou Prahu jen jako o představiteli reakce, senility, přehnaného historismu, sentimentality, romantismu, prázdného autoritářství. Klub za Starou Prahu je prohlašován nikoli za ochránce, nýbrž za škůdce Prahy i památek, za výrobce bombastických frází, za ochránce shnilých a smrdutých zákoutí, nasycených tuberkulosou, za překážku pražského rozmachu. K vyhubení těchto neřestí byl založen „Klub za Novou Prahu“, jehož působnost byla výše naznačenými odsudky jistě velmi význačně zahájena. Hlavním cílem tažení je poboření staré Prahy (určité výjimky budou přípustné, o podrobnostech není však shody), provedení řádné komunikace a nastavení činžovních domů s „pěknými schodišti, čistými chodbami, waterclosety a úspěšnými kamny“, které odstraní starou Prahu, symbol „šticení, nevytopných pokojů, temných schodů, špatných záchodů“. V uplatňování tohoto cíle budou noví pracovníci nemilosrdní

Kdo je i pouze částečně zasvěcen ve vývoj památkové ochrany u nás v posledních třiceti letech, vzpomene si, že podobná hesla zněla již Prahou jedenkrát, že již jednou vzrušila jednotlivce i tehdejší sbor obecních starších a dospěla pod rouškou asanace, regulace a komunikace ke zkáze několika tak cenných stavebních a sochařských památek a k takovému rozrušení souvislých starých zastavení zejména na Starém městě a na Malé straně, že kulturní člověk zle nyní odsuzuje onu „záslušnou“ působnost let osmdesátých a devadesátých minulého století a rozeznává zcela jasně, že byla bezmyšlenkovitě převzata z velkoměstské a na památky chudé ciziny a že byla činem ukvapeným, k jakému se u nás nemělo nikdy dospět. Bořilo se, aniž bylo předem jisto, zda se komunikací tepny skutečně v oněch místech vyvinou, bez celkového velkového podkladu regulačního, bez ohledu k tomu, zda by nebylo možno zjednatí zejména zlepšení hygienických poměrů prostředky méně radikálními, a tím důrazněji, čím historicky a umělecky významnější byly ke zkáze odsouzené stavební objekty. Porovnáme-li tehdy hláсанé ideály asanační, regulační a komunikační s dnešními důsledky a výsledky provedených činů, vidíme, že čistoty v oněch čtvrtích nebylo a v regulaci a otázkách komunikačních že došlo k tolika omylům, že je nynější doba bude dlouho napravovati a největší část způsobených škod neodčiní nikdy. Dnes připadá celá tehdejší akce asanační jako nepochopitelné poblouzení a stačí porovnat typy domů, které byly pobořeny, s jejich nástupci, aby bylo zřejmo, že náhrada nejen nebyla rovnocenná, nýbrž nesnese vůbec měřítka, poněvadž se ocitla v područí vydělečného a velmi málo kulturně vyspělého stavebního podnikatelství. Klub za Starou Prahu vznikl právě tehdy, na počátku roku 1900, jako přirozená a odborná odezva a za čtvrtstoletí své činnosti mnohokrát prokázal a zdůvodnil nutnost své existence. Také tentokrát znějí při útoku zvučná a všeobecná hesla podobného obsahu a objevují se příznaky zaslepenosti leskem cizích myšlenek. Stará Praha má být pobořena, poněvadž podobné heslo zaznělo rovněž z Itálie a odsuzuje k smrti staré Benátky, má ustoupiti urbanistickým reformám francouzským i jiným, poněvadž je potřeba, abychom se zdáli hodně moderními. Úsilovnou práci podařilo se Klubu za Starou Prahu i jiným ochranným spolkům v době posledních dvacetipěti let prudký náraz modních myšlenek zklidniti a usměrňati. Nedálo se tak ovšem nikdy a nikde reakcionářsky ani způsobem, jenž

by ohrožoval lidské zdraví, nýbrž od počátku tak vědomě pokrokové a nové, že právě Klub za Starou Prahu byl oním činitelem, jenž uváděl po prvé ve známost moderní zásady urbanistické a architektonické vůbec v Praze a v českém prostředí a zájmy památkové ochrany vyvozoval a opíral právě o tato hlediska nejnovější, která dosud popřena nebyla. Ovšem dalo se tak vždy a také nyní se zvláštním zřetelem k pražským poměrům územním i vývojovým, logicky a se smyslem pro přirozený rytmus, nikoli překotně a násilně. Práce klubovní, jeho důkazy a zpracované korektury usvědčovaly veřejnost z nepravd a vzdušných výstřelků tak energicky, bez ohledu na popularitu a soustavně, že v tomto zápase veřejnost se posléze dala přesvědčiti. Byla tím zachráněna nejen stará Praha, nýbrž město zůstalo ušetřeno také oně stavební a regulační kultury, o níž poskytuje názornou představu pražská předměstí, doklad regulační, technické i umělecké nemohoucnosti oněch dob.

Tentokrát nastupují proti Klubu za Starou Prahu do boje zastanci pokroku pod praporem nejnovějších zásad výtvarných. Klub věří, že jsou současným stavem regulačních a komunikačních poměrů v Praze velmi neuspokojeni, a nezatajuje, že se v tomto bodě obojí mínění asi shodují. Metoda, které bylo použito k nápravě, jest však tak neúčelná a veskrze negativního rázu, že v tomto směru Klub za Starou Prahu spolupracovati nemůže a nebude. Je třeba zdůrazniti, že otázky, o něž jde, byly již v Klubu i na jiných místech přetřásány a luštěny, nejen po převratu, nýbrž i ještě před válkou. Tak zvaná nová generace může proto na prvý pohled oslovovati pouze osoby neinformované, které nemají o vnitřním životě pražském potuchy. Klub za Starou Prahu pomýšlel kdysi také sám, aby vytvořením zvláštního odboru rozšířil svou působnost rovněž na moderní vývoj městský i v obvodech, v nichž nepřichází nikterak do styku s památkami. Vzhledem k velkému napětí sil, kterých by bylo bývalo potřeba, rozhodl se však současně k omezení své činnosti na pole moderní ochrany památkové a nemůže proto považovati vzniku Klubu za Novou Prahu s hlediska péče o rozvoj nové Prahy za konkurenci. Je ovšem přesvědčen, že každá radikální metoda i v rukou svěžích a mladých sil selže a akce, která si chce pomáhati hlášením negace, nepovede k cíli. Praha nepotřebuje zvučných hesel, nýbrž práce. Práce však zkoriguje zápal pro cizí vzory a nepřipustí, aby bylo saháno na jedinečné památky tím, kdo nevěnuje dříve pozornosti bytovým, stavebním a regulačním poměrům v pražských předměstích, a tam, kde tyto památky tvoří jediný národní poklad a hlavní doklady o vývoji starých kultur. Nové generace mají vděčné pole pro své uplatnění se především mimo městský střed, tam, kam ruka regulátorova a oko architekta nikdy snad ještě nepronikly. Kdo volí postup opačný, není na správné cestě a neunikne osudu průkopníků pražské moderny z let osmdesátých a devadesátých, poněvadž necítí také, jak obrovský je ideový rozdíl mezi kulturami staršími a novou demokracií a jak je proto naprosto vadným názor, že památky nutno i nyní vědomě bořiti, poněvadž je bořila také století minulá. Zejména v Praze máme velmi špatné zkušenosti s bořením v zájmu moderního umění a nového stavebního díla, poněvadž výsledkem bývají prozatím dlouho pustá staveniště nebo opuštěná rumiště a kde vskutku ke stavbě dojde, skoro vždy se stydíme za výsledek. Klub za Starou Prahu nemíní proto následovati členy nové generace v účelnosti a vášnivě polemice, vyčká v klidné práci výsledků jejich pozitivní výkonnosti.

Také Klub za Novou Prahu zahrnul do svého programu, prohlášeného v říjnu 1924, několik všeobecných hesel, která jsou namířena proti ideové základně a dosavadní práci Klubu za Starou Prahu. Na prvním místě má býti vystupováno proti „pověře genia loci“ a dále proti zásadě o dochovaném rázu města. Je skutečností, že pražské prostředí dovedlo si vždy využití v obdobích výtvarně kladných v regulaci i jednotlivých architektonických luštěních od umělců domácích a ještě spíše od cizích respektování zvláštností územních a jistého rázu střízlivosti a nezapírané účelovosti. Tyto dvojí znaky probíhají stavebními dějiny pražskými a tvoří odlišnou kapitolu i v dílech v podstatě zcela jinak orientovaných cizinců. Nebylo, není a jistě také nebude možno, aby tyto přirozené vlastnosti, související z částečně rovněž s omezenou politickou funkcí města Prahy, byly přehlíženy a aby jich nebylo dbáno zejména v období časovém, které chce povýšiti účelovost a užitek z věcných důvodů v čelo vedoucích výtvarných zásad. Pojem „dochovaného rázu města“ nevznikl v prostředí klubovním a nebyvá ho Klubem užíváno. V praxi považuje však Klub za Starou Prahu vždy daný stav za nejpřirozenější východisko k budoucnosti a několikrát již dokázal, kterak osud památky nikterak nemusí býti rozhodnut pomínutím nebo splněním jejího původního účelu. Praha si zachovala stavební díla románská, gotická, renesanční, barokní, rokoková, klasičtá i empirová v takovém množství a namnoze v tak neporušené souvislosti a neustálé schopnosti k plnění potřebných účelů, že památky tvoří dosud základ a živoucí jádro městské. Péče o ně není proto v tomto případě žádným romantismem, nýbrž obvyklým opatřením udržovacím a ráz městský není mrtvou kulísou, nýbrž živoucím a přirozeným organismem.

Domácí rada Klubu za Starou Prahu.

CHRÁM SV. VÍTA V PRAZE. OTÁZKA SPOJENÍ STARÉ A NOVÉ ČÁSTI.

ANKETA KLUBU ZA STAROU PRAHU DNE 9. ÚNORA 1924.

Otázka dostavby chrámu sv. Víta a jeho zařízení stala se i v naší době tak vleklou, že ani Klub za Starou Prahu nepovažoval dosud za aktuální otázku spojení obou částí chrámových, o němž se ovšem v původních projektech mluvílo. Nová doba navrhla tolik nových úkolů, že chrám sv. Víta nezbytně ustupoval do pozadí. Zprávy z Jednoty pro dostavbu chrámu sv. Víta, že chrámová dostavba má být ukončena roku 1929 a že se stalo proto bezprosřední nutností, aby byla renaissanční kruchta rozzebrána a přenesena, překvapila tedy i Klub za Starou Prahu a po zralé úvaze vyvolala jeho přání a návrh, aby byl tento čin jakož i další postup prací dokončovacích a zařízeníských řešen znovu, zcela pod zorným úhlem dnešních hledisek ochranných i moderně výtvarných a nikoli již v duchu romantických projektů let padesátých a šedesátých minulého století. Klub za Starou Prahu se pokoušel o uplatnění svého stanoviska nejprve u výboru Jednoty pro dostavbu chrámu sv. Víta a když nebezpečí rychlého rozhodnutí se stále blížilo, rozhodl se svolati veřejnou anketu. Byla uspořádána v Klementinu v posluchárně filosofické fakulty a hojně navštěvována zástupci úřadů, spolků ochranných a výtvarných. Stenografický zápis zachycuje průběh ankety takto:

Předseda prof. dr. Birnbaum: Vážené shromáždění Klub za Starou Prahu svolal zástupce spolků architektů, spolků historických a památkových, svatovítské jednoty a zástupce žurnalistů k této anketě, které přikládá velký význam. Jde tu nejen o naši největší památku, nýbrž také o zásadní otázku, možno-li ještě dnes restauraci starých památek prováděti podle zásad, které jsou tu proponovány. Dovolují si všechny, kteří se této anketě zúčastní, co nejvřeleji uvítati a uděluji slovo dr. Wirthovi, který přednese úvodní slovo.

Dr. Zd. Wirth: Dovolte, abych nejprve docela stručně, poněvadž je to, myslím, pro debatu užitečné, naznačil, co v posledních asi 5 nedělích stalo se v této otázce. Svatovítská jednota před více než rokem publikovala ve své ročence úmysl odstranění kruchty a přenést ji do novostavby. Tehdy nebylo na to ve veřejnosti tiskem reagováno, snad to způsobila poměrně malá publicita této publikace, které se dostává v první řadě členům svatovítské jednoty, potom zúčastněným kruhům a žurnalistice a která neproniká tedy tak příliš do široké veřejnosti.

Jako první zpráva o úmyslu spojití starou část chrámu s novou a odstranění kruchty, proniklo do veřejnosti teprve novinářské oznámení na začátku tohoto roku, že chrám bude uzavřen, že bude přístup jen občasným návštěvám a že se začne s přenášením kruchty. To byla jaksi výzva k literárnímu a spolkovému boji proti tomuto úmyslu. První vystoupil spisovatel E. Pacovský, vydavatel „Veraikonu“, který článkem v „Lidových listech“, ne vědecky, ale spíše citově založeným protestoval proti tomuto úmyslu. Nato věci chopily se některé časopisy, ale způsobem, jak se denně referuje, naprosto neinformovaným, takže vlastně přinášely jen lokálky, ze kterých široká veřejnost nemohla se poučiti. Později o vánočních svátcích uveřejnil dosti obsáhlý článek o této otázce biskup dr. A. Podlaha, který veřejně se zřekl své bývalé akce ve svatovítské jednotě, aby totiž oba chrámy, starý a nový, byly zachovány, a přiznal, že v poslední době jej přesvědčily všechny argumenty, že od tohoto boje nadobro upustil. Nato následovala schůze Klubu za Starou Prahu, ve které jsem byl pověřen, abych způsobem

čistě historickým podal vývoj interiéru chrámu svatovítského, jakým způsobem došlo k tomu, že interier vypadá tak a ne jinak a abych vysvětlil jeho umělecký význam. Potom přišly další novinové články architekta Al. Kubíčka v „Lidových novinách“ a prof. dr. B. Birnbauma v „Národních listech“, přišel i Arne Novák v „Lidových novinách“ se svojí krásnou svatovítskou elegií, byla svolána schůze Klubu za Starou Prahu a členů Společnosti architektů a svatovítské jednoty do staré části a tam architekt Hilbert provedl účastníky a podal jim potřebná vysvětlení. Pak ještě se musím zmínit o článku E. Pacovského v „Přehledu“ a o pokusu získati také zahraniční odborníky do tohoto čistě ideového boje, jako se stalo kdysi, když šlo o kopii sousoší na Karlově mostě. To je reportérský stručný obraz toho, co za leden a únor v této záležitosti se stalo.

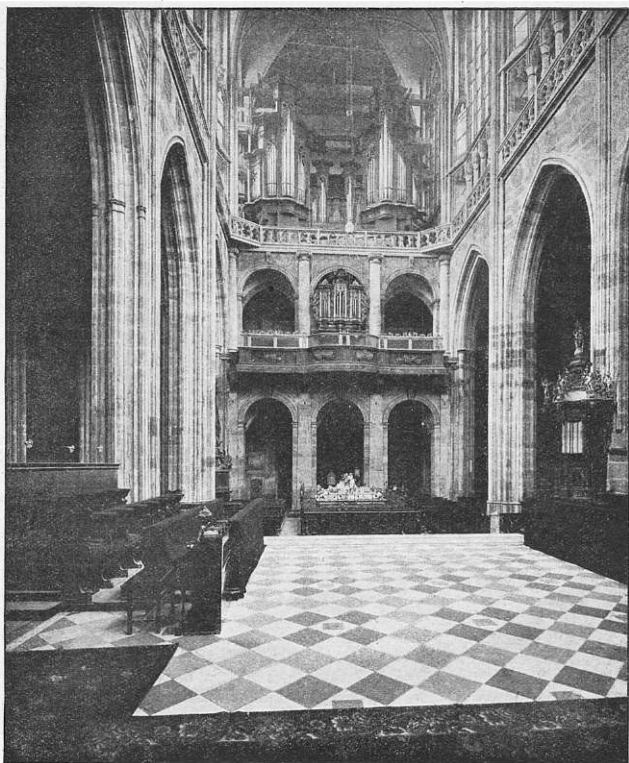
Mám povinnost, abych několika slovy uvedl do debaty, abych osvětlil záležitost tak, aby bylo možno na základě toho už v debatě jednati o všech skutečně známých a aby nebylo nutno znovu takovéto skutečnosti opakovati. Dovolím si poukázati ke své lednové přednášce a řeknu jen výsledky, ke kterým dochází historik, analyzující-li dnešní interier chrámu svatovítského.

Stará část je vlastně torsem veliké myšlenky gotické, která, začata v symetrii a naprosté, dokonalé vyrovnanosti, byla později deformována, a to k vůli kapli sv. Václava. Tato kaple silně do projektovaného celku zasahovala a měla vliv na zařazení veliké kaple Martinické na jedné a sv. Zikmundské na druhé straně. Během středověku se na této části neustále budovalo a skutečně byla přivedena, bereme-li to úplně z technického a uměleckého stanoviska, ke svému konci. Chrám byl sklenut, opatřen okny, částečně vymalován, naplněn plastikou, oltáři, náhrobky atd. a hned tehdy uzavřen prozatímní zdi. Války husitské učinily pak z této části torso. Zastavily stavbu a všechno, co následuje, není toho významu, aby se mohlo měřiti s tím, co před válkami husitskými vzniklo. Po válkách husitských vznikla uvnitř prostoru jen královská kruchta a můžeme říci, že do roku 1420 je hotovo to, co ještě dnes nazýváme starou částí chrámu svatovítského a oč vlastně vede se dnes boj. Je to prostor, jehož křesťan list má státi již 500 let. Od té doby se nezměnil ve své délce, šířce a výšce a na tomto poměrně malém prostoru se odehrávaly veškeré umělecké problémy a boje, které přivedly chrám svatovítský k tomu stavu, ve kterém jej nalezi Kranner a Mocker, nežli podnikli na něm svoji rekonstrukci. Zeď, o které víme, že už určitě stála na konci XIV. století, nezachránila vnitřního prostoru od při velikém požáru r. 1541, ale nebyla v celistvosti škody obnovována, nýbrž byla jen opravována. Na východní straně se s prostorem nic nestalo, prostor byl dále omezen provisorní zdi. Opravy a úpravy, které se v něm daly v následujících stoletích, mají jen jeden smysl, nějakým způsobem přiblížiti prostor dobovému citění, upravení jej tak, aby byl současným lidem snesitelný a zároveň milý. To znamená, že gotický interier, který vyhovoval ještě století XV., nevyhovoval již barevnému citění nebo prostorovému vidění doby renesanční a tím méně vidění lidí barokových, že tedy vždy se na něm daly v detailu určité proměny, které hleděly buď měřitko nebo hloubku prostoru nějakým způsobem upravit ve smyslu současných uměleckých názorů. V renesanční době po požáru r. 1541 stal se vlastně čin nejpronikavější, kdy způsobem

velmi pádným a rozhodným bylo naznačeno, že závěrové provisorní zdi se využívá umělecky. Za Ferdinanda zeď stala se skutečně částí prostoru chrámového a orientace, která byla dříve ve smyslu podélné osy, tedy výslovně longitudinální, se proměnila vlastně na orientaci centrální. To bylo způsobeno tím, že bez rozpaků přistavěli ná-

nosnější, nedotýká se toho, co je pod dlažbou, a jeho odstranění nepředpokládá profanaci, kterou je vždycky takové přenášení hrobky.

To je asi situace hlavních předmětů se stanoviska prostoru a otázka jeho orientace. Že tato centrální orientace byla úmyslně zdůrazňována, je vidět z toho, že kaple kolem

Chrám sv. Víta v Praze. Pohled na kůr, zbudovaný ve druhé polovině XVI. století Bonifácem Wohlmutem. V létě roku 1924 byl kůr přenesen do severní křížové lodi. Docíleno tím spojení nové stavby se starým chrámem, ale za cenu zničení nejcecnějšího chrámového prostoru.

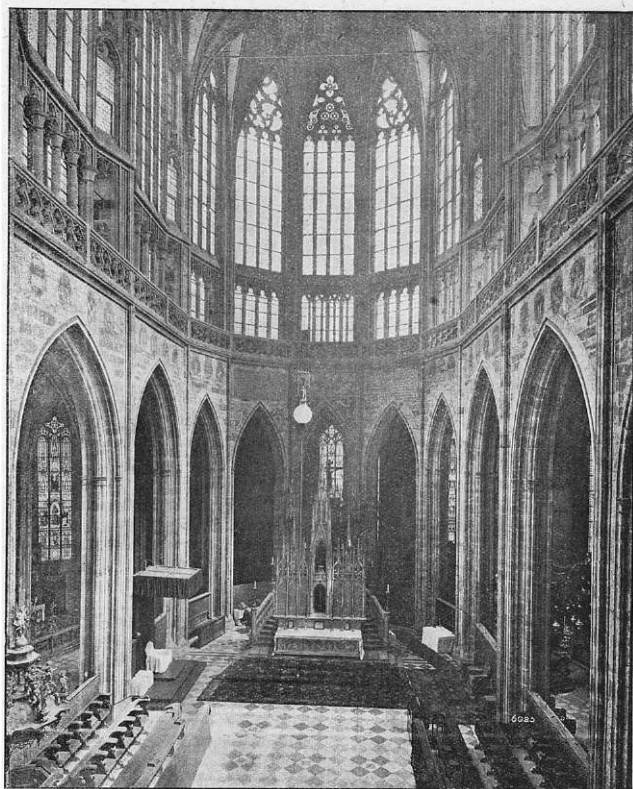
kladnou a nádhernou kruchtu k západní zdi, na které teprve později barok budoval ve velikém měřítku dále. Druhý takový čin, který dokázal, že prostor je chápán jako centrální a že i do budoucnosti se na něj tak hledí, bylo postavení královského mausolea. Bylo nutno vedle královských hrobek, které stály v jednotlivých kaplích, získati pro další členy panovnického rodu nové pohřebiště a to bylo postaveno do osy před kruchtou. V tehdejší době znamenalo toto opatření pohřbití krále do prostředka prostoru něco definitivního, a silně pochybuji, že kdyby byl měl být kostel tehdy dostavěn, že by bylo bývalo mausoleum zbudováno uprostřed. Případná námitka, že až do XVII. století stávaly oltáře obyčejně pod triumfálním obloukem, a že je teprve barok odstranil, není tu, myslím, na místě. Oltář je přece jen značně pře-

dokola kněžiště byly uzavřeny v XVI. století mramorovými dosti vysokými parapety s mřížemi a portály a že tím byly jaksi pro sebe učiněny architektonickými prostory, jež nespoluúčinkovaly v celkovém prostoru, čímž chrám v té době omezil se na střed, kolem něhož ochoz a také každá kaple pro sebe působily jako zvláštní celek. Je to citění, řekl bych, plošné tektonické, které se projevuje v renesanci a stojí proti tektonice vertikální, která v gotice tvořila prostorový systém.

XVII. a XVIII. stol. zaznamenávají dvě destrukce tohoto prostoru: První r. 1619, kdy protestantský král Friedrich Falcký dává rozbít katolické náhrobky, oltáře a sochy, a druhou, kdy Friedrich Pruský r. 1757 bombardováním kostelu velmi uškodil. Mezi těmito dvěma destrukcemi je však neustálý vývoj prostoru v detailu a neustálé roz-

množování náplně. Myslím, že, kdybychom byli se dočkali gotického prostoru, k němuž v dalších stoletích nebylo ničeho přičiněno, bychom jistě po citové stránce mnohem lehčeji se rozhodli pro zboření závěrové zdi a pro spojení s novým chrámem. Středověk nebyl by jistě nikdy dal prostoru to vroucné teplo, zanicení a uměleckou

kročilý barok. Vedly k tomu také v XVIII. století dosti rychle se střídající slavnosti, pohřby králů a královen a korunovační slavnosti, které vždy interiér svatovítský zabraly do velikého a pompésního dekoračního programu. To dalo vždy nový a nový popud, aby se nějakým způsobem náplň prostoru zaokrouhlila. Renesančním lidem sta-

Chrám sv. Víta v Praze. Pohled do kněžiště a kaplového ochozu, tvořících uzavřený interiér, jenž je pobožením kůru úplně rozrušen.

atmosféru, jako daly doby pozdější a zejména století XVIII. Mezi zařízením ze XVII. a XVIII. století nemusíme jinak rozlišovati, než stylově, jsou tu jen rozdíly mezi raným a vrcholným barokem, rokokem a stylem Ludvíka XVI., takže můžeme říci, že je tu jediná programová linie ve vyplňování prostoru. Nové katolictví pobělohorské a ještě 1. polovice XIX. století vědomě a neustále doplňuje tento prostor, takže na konec byl skutečným barokním dilem, které znali ještě starší lidé před rekonstrukcí Krannerovou a Mockerovou. Raný barok nedbal ovšem při náplni interiéru ještě tolik měřítka a je to zcela přirozené, uvědomíme-li si umělecký obsah problémů raného baroku. Toto období slohové přičinilo zde sice již hodně barvy, ornamentu a výzdobných částí, ale skutečně cílevědomého sledování měřítka v tomto prostoru zmocnil se teprve po-

čilo, že si místo gotické archy postavili renesanční archu, kterou koupil císař Matyáš z Malína a jejíž drobné měřítka nemohlo ovládnouti vysoký prostor. Barok nedovedl však snést tohoto nepoměru, učinil archu renesanční jen spodkem a vyvinul nad ním vysoké patro, obdélný obraz, obdaný kolem do kola akantovým rámem, který svými rozměry naplnil aspoň opticky celý prostor, jež divák, nezdviha je příliš hlavy, může od královského mausolea přehlédnouti.

I druhý pohled, od hlavního oltáře zpět, vyvrcholil teprve zase barok.

Renesanční varhany, které tam od 2. polovice XVI. století stály, nemůžeme dnes docela spolehlivě odhadnouti v měřítku, poněvadž nezachoval se jejich obraz; ale jistě asi nebyly ohromné a měly měřítka asi podobné, na jaké

jme zvyklí při truhlářských a dekorativních předmětech ze druhé polovice XVI. století. Barok je nahradil velikou, skutečně monumentální skříň varhanovou o několika dílech a ozdobil také kolem dokola řezanou dekorací ornamentální, která z veliké části zakrývala holou stěnu za kruchtou. Z historie chrámu je nutno vytknouti také dva pokusy o jeho dostavbu. Musíme být spravedliví na všechny strany a říci, že i v dobách, ve kterých bychom toho nečekali podle názorů uměleckých, přece jen se vyskytly návrhy na dostavbu nebo rozšíření. Prvý pokus udal se za císaře Leopolda I. r. 1673, kdy na západní straně od kaple sv. Václava, na místě, kde král Vladislav II. před r. 1511 zbudoval pilíře, začaly se budovati barokní pilíře. Ovšem, vyložíme-li si to historicky, nebudeme rozhodně směřovati dostavbu století XIX., která jde čistě za historickými směrnicemi, s rozšiřováním chrámu ve století XVII., které se uchýlilo k formám barokovým a nemělo úmyslu dobudovati chrám v gotickém slohu. Ačkoliv zachovala se zpráva, že K. J. Dienzenhofer, stržen velikou vlnou barokní gotiky, nesenou od velkého mistra Santiniho Čechami i Moravou, podal projekt na gotickou dostavbu chrámu sv. Víta, nemůžeme přece s apodiktickou jistotou říci, že skutečně gotický projekt Dienzenhoferův existoval.

A tím se dostává, opomíje všechny drobné etapy, kterými prošel interiér svatovítský a které jsem naznačil ve své přednášce, k vlastnímu tématu, k dostavbě chrámu v století XIX. Myšlenka je velmi stará. Byla latentní v národě, jak to velmi krásně vylíčil Arne Novák ve své svatovítské elegii, již od samého konce století XVIII. již tehdy se ozývaly hlasy v literatuře, aby chrám byl dostavěn. Vedl k tomu na jedné straně zájem čistě náboženský, ale na druhé straně také cit národnostní, který stále víc a více mohutněl a který mimo jiné naděje, které choval a rozplaměňoval, měl také ve svém programu korunovaci budoucího českého krále v obnoveném chrámě svatovítském. To jest motiv v první polovině století XIX., který nemůžeme zapřít, který se skutečně stále obnovuje v různých variantách a který konečně vedl k faktickému zahájení dostavby. Kanovník Václav Pešina byl vlastně takovým vykonavatelem národní vůle, na kterého se všechno toto latentní snažení a chtění národnostní i náboženské shrnulo. On řekl vysvobozující slovo a svou neobyčejnou energii dovedl, ač laik, skutečně vyústiti celé hnutí v žádost o povolení, aby směla být zřízena zvláštní svatovítská jednota a aby mohla skutečně dostavět chrám sv. Víta. Víme, že projekty, které byly opatřovány Pešinou již od let třicátých, jsou velmi podobné tomu, co skutečně potom J. Kranner navrhoval, ovšem, že ve stylovém ohledu naivnější proti pevným a už vědeckým formám Kranner a Mockera. Musíme přijmouti fakt, že k dostavbě došlo, že byl položen základní kámen, že se na stavbě vystřídal několik architektů a že do dnešní doby máme dostavěn kostel celý, že je sklenut, částečně zasklen a že se v něm začíná klásti dlažba. Během století XIX. prošel chrám svatovítský všemi fázemi jednak boje o památky a jednak metod zachování památek. Chceme-li míti v Čechách nějaký monumentální a při tom zároveň poučný doklad vývoje v názorech na ochranu památek, je to v první řadě chrám sv. Víta. Na počátku děly se jen malované a kreslené návrhy, více dokončeného chrámu — první etapa. Potom přichází dostavba — druhá etapa — ve formách, které tehdy platily za gotické. Jsou to formy normalisované, abstrahované, ne lokální, ne individuální, jsou schemata na určitý typ uvedená. Tyto formy mají zpětný vliv na starou stavbu. Stává se nová stavba a při tom, kde se může, třeba jen v podrobnostech, normalisuje a typisuje se stavba stará.

Třetí etapa může být nazvána vědeckou. Došlo se k poznání, že každá gotika není stejná, že neexistuje norma, že ve svém stálém vývoji prošla gotická forma tolika změnami, že existuje tolik gotik, kolik zemí a mistrů. Vědecký zájem vede k tomu, že se studuje také gotika chrámu sv. Víta, forma Matyáše z Arassu, Petra Parléře a následovníků. Na tomto vědeckém podkladě Josef Mocker počíná si na staré stavbě již rezervovaně; co opravuje, opravuje tak, že se snaží o objektivní kopii.

Další etapa je boj, svedený v r. 1904—5 o helmu veliké věže chrámové. Do r. 1900, do smrti Mockrov a nástupení architekta Hilberta, nikomu se ani nezdálo pochybovati o tom, že nad dokončeným chrámem zdvihne se ohromná gotická hlavní věž. Teprve po r. 1900 začíná se ventilovati tato otázka a budí zde kvitováno s povděkem, že architekt Hilbert svou činnosti hlavně přispěl k tomu, že tato otázka byla skutečně vyřešena způsobem na tehdejší dobu moderním a nevidaným, že totiž zelené patinování helma renesanční, v době Marie Terezie jen poněkud pozmeněná v profílech, byla zachována a bude do budoucnosti stále částí panoramatu hradčanského.

A konečná etapa, kterou bych nazval jaksi ideálem ochrany památek a hnutí památkového vůbec, je snaha o zachování starého interiéru, jak se vyvinul během 500 let od svého uzavření západní zdi a jak jej, třebaže ve formě poněkud destruované činností Krannerovou a Mockrovou, vidíme dodnes. Řekl jsem ve své přednášce, že tato snaha má dvě stránky a že její teoretická stránka převažuje, jsouc učenou diskusí o tom, jakým způsobem by se měl moderní člověk k této otázce postaviti. Naproti tomu stojí tolik překážek, které pramení buď v náboženském nebo národnostním ideálu, v politice, v denním životě nebo v různém nazírání uměleckém nebo památkovém. Myslím, že Klub za Starou Prahu, věrný svému programu a 24leté činnosti, nesmí se dáti odstrašiti tím, že koná ze teoretickou debatu, a vede boj, který bych nazval bojem proti větrnému mlýnu. Myšlenka se nikdy nezastaví, nese se přes moře a země, za určitý čas přece prorazí a její zastánci mohou se odvolávati k tomu, že dávno a dávno před tím, než se stala majetkem širokých vrstev lidových a skutečně zdomácněná, byli jejími nositeli. Podobných myšlenek v oboru ochrany památek, které dnes jsou majetkem každého prostého řemeslníka, každého občana Prahy, bylo před 50 roky latentních velmi mnoho. Tehdy znamenaly určitou počáteční fási vývoje a jakési odlišování určité vrstvy, která tyto myšlenky nesla, dnes však jsou prostě všeobecným duševním majetkem národa nebo určitých vrstev a nikomu ani nenapadne, aby o jich pravdivosti pochyboval.

S tohoto vysokého hlediska chci říci ještě několik vět, ne na ospravedlnění, nýbrž na výklad snah, které Klub za Starou Prahu vedl, aby ještě v poslední chvíli aspoň teoreticky do této otázky zasáhl. Chci se především zmíniti o věci, která jistě v debatě přijde na přetěs. Stále se říká: Dnešní doba má právo, aby také promluvila. Dnešní doba má určité umělecké premisy a řeší tyto problémy jinak. Ozvaly se s několika stran, ne se strany přímo zde interesované, tedy svatovítské jednoty a Spolku architektů, nýbrž z generace právě nejmladší a nejmodernější hlasy, že snaha, kterou Klub sleduje, je romantická, že míří proti dnešním názorům uměleckým a že se zde zastává něco reakčního, co není možno již dnešní době ospravedlniti. Myslím, že není tomu tak. Naopak, rače uvážiti, že myšlenka, za kterou se Klub za Starou Prahu bije, má křesťan list velmi mladý, že podobného, řekl bych zelotismu, nebyla schopna doba ještě nedávná. Celý spor názorů, na kterém se zakládá snaha Klubu, je teprve asi

20 let star, a než z teorie a řádků knih přešel do skutečných bojů a faktických snah, trvalo také ještě aspoň 5–10 let. Jak je možno se dívat ve vývoji veliké myšlenky na dobu 10 let, jako na překonanou etapu? Pochybují, že bychom dnes žili duševně podobným tempem, jako žije naše industrie nebo vůbec náš nezdravý život hmotný. Každá myšlenka, má-li uzáti a projiti určitými etapami a nakonec býti vyhraněna, potřebuje k tomu přece jen více času. Naši umělci, kteří propagují podobné myšlenky, neměli by si bráti příkladu z takových myšlenkových hnutí, která vznikají u národů kulturně saturovaných. Přímou ukazují k futurismu italskému, který by docela s chladným srdcem spálil chrám sv. Marka nebo Uffizi. Ten může si podobný luxus dovoliti, poněvadž je saturován, poněvadž vznikl v oblasti sta, tisíců nejkrásnějších a největších a nejmonumentálnějších památek jakékoliv doby, počínaje antikou až do dnešní doby. My, chudáci ve střední Evropě a v Čechách, kteří počítáme své monumentální památky na prstech, kteří jsme tak spojení tradicí a centripetálností naší Prahy se všemi památkami, kteří se nemůžeme rovnati Itálii, která dlouho byla rozbita v malá knížectví, nemůžeme jen tak s chladným srdcem obětovati a nazývatí náhle romantismem něco, zač jsme dosud s takovou úporností bojovali, obětující i osobní oblibu této ideje. Takového luxusu v národě českém si nesmíme dovoliti a nemůžeme přes to, že ctíme každou myšlenku, stejně i futurismus, přijímatí stejně všechny myšlenky, které přicházejí otevřenými okny z Evropy k nám. Vždy musíme poukazovati na to, že národ český ve své malosti, historii a vývoji je docela něco jiného než veliké, saturované vedoucí národy evropské a že musíme v první řadě všechny myšlenky, které přicházejí z ciziny, podrobiti zornému úhlu své tradice, porovnávati je na našem malém měřítku a vždy se ptáti: vyhovují naší tradici nebo nás poškozují? Teprve v tom případě, když myšlenka z ciziny importovaná vyhovuje naší tradici, dá se do ní zařaditi, teprve potom můžeme si dovoliti luxus, abychom ji propagovali nejen teoreticky, nýbrž také prakticky. Vim, že to nebude určitou částí nejmladší generace přijato příznivě. Jsem si toho vědom a myslím, že je lépe nemluvíti o některých věcech kolem dokola, nýbrž uhoditi hřebíku přímo na hlavu. Doufám, že už dávno budeme v hrobě a že myšlenka, kterou jsme začali propagovati jako mladici, přece ještě nebude tak absorbována, aby nemohla nésti nové plody a aby nemohla býti živá a zachraňovati, co jest nám nejdražšího.

Vracím se opět k problému svatovítskému. Jsem přesvědčen, že kdyby se chrám svatovítský otvíral ve staré své části za nějakých 20 let, že by k tomu nedošlo. Dnes není resonance v laické široké veřejnosti žádná, to loyálně prohlašuji. Je zde jenom výspa několika lidí, kteří se drží této myšlenky a propagují ji, ale většina nemá pro to smyslu. Jak prof. Arne Novák naznačil, byla na čas určitá caesura mezi snahami národnostními v první polovici XIX. století a dnešní popřevratovou dobou, caesura způsobená zejména náboženskou chladností národa a na druhé straně také určitou politickou stránkou věci při převratě. Arne Novák přímo povidá: 28. října nezahlaholil svatý Zikmund, v chrámě svatovítském nebyla sloužena veliká mše, která by tento záraz v životě národa přivitala slavnostně. Ta resonance, která tu vznikla mezi starým domem a národem, je zde přetržena. Ale ne na dlouho. Obnovuje se znovu a sbírky, které na dokončení chrámu se scházejí a které nepravím, jak dobře víme, jenom z vrstev, které jsou nábožensky ještě pevné, nýbrž z vrstev kulturních, které považují tuto věc více za otázku umění a otázku národní povinnosti, ukazují,

že začíná zase kontakt a resonance mezi širokými vrstvami a chrámem sv. Víta, ať už jako kostelem nebo národním idolem. Dnes tedy nemůžeme počítati na nějakou širokou platformu, s které jedině se takové boje vyhrávají. Dnes můžeme počítati jedině s teoretickou stránkou otázky, která v tomto váženém shromáždění může býti diskutována. Končím: Myšlenka tato není romantická, není odvážná, ale bude pokračovati ve vývoji a bude se přenášeti dále přes generace. A jestliže později, někdy za 20 let, naskytne se podobný problém, ačkoli pochybují, že by takový problém přišel, jsem přesvědčen, že se bude řešiti mnohem lehčejí, prostě odvoláním se k širokým vrstvám národa, které právě tak, jako postupně vzaly za svoji dostavbu nejprve jako myšlenku politickou, potom jako otázku vědecké regotisace a konečně stavbu po moderním stylu, vezmou za svůj i tento problém. (Potlesk.)

Předseda: Řečník osvětlil otázku, o kterou jde, a nyní běží o to, aby se navázala debata na jeho úvodní slova. Prosím pány zástupce korporací, aby se hlásili ke slovu a aby k vůli přesnosti zápisu sdělili s námi své jméno a jméno korporace, kterou zastupují.

Architekt Kamil Hilbert: Vážený shromáždění! Zastupuji zde sice Společnost přátel starostnosti českých v Praze, leč mluvíti chci jen za sebe.

Članky, tématu se dotýkající, užívají rády slov „purismus“, „purista“ a podobně. Nechci popírati ony mnohé hříchy purismu a nepopírám také, že mezi architekty-restaurátory byli i vyslovení puristé, třebaže byli velcí umělci. Tak velkému E. Viollet Le Ducovi připisovány jsou přes jeho vědeckou zdatnost a vysokou uměleckou schopnost četná prohřešení na francouzských památkách. Jest však třeba, aby se na purismus stylový pohlíželo trochu spravedlivěji, aby se neházelo jen jako přitěžující materiál na hlavy umělců-architektů, ale aby se naň hledělo jako na všeobecnou vinu doby, která byla prostě jiného názoru, než doba dnešní.

V přednášce dra Wirtha bylo vzpomenu to destrukce, která prý byla způsobena na vybavení vysokého kůru mým předchůdcem, architektem Jos. Mockerem. Dovolím si v této věci malou opravu. Zapomíná se, že architekt Mocker nastoupil na Vítě teprve v roce 1872, že však vyklizení oltářů a náhrobků spadá do let předchozích, tedy do činnosti architekta Krannerera; jemu bylo by tedy adresovati tuto výtku.

Rekl jsem, že se architektům vytýká purismus stylový. Troufám si však označiti požadavek zachování kůru v dnešním stavu, jako „purismus ideový“. Purismus, ne v krásném slova smyslu, ale purismus se stejnou příhanou, jaká bývá údělem purismu slohového, neboť purismus ideový v naší sporné otázce jest stejně škodlivý, jda za myšlenkou bez ohledu na škody, jež působí.

Když jsem měl čest přivítati na domě domácí radu Klubu a Společnost architektů, byl jsem poučen, že ochrana památek prošla vývojem. Ano, vim to. Od doby, kdy jsem poprvé byl jmenován členem vídeňské Ústřední komise pro ochranu památek, poznal jsem také, jak názor o ochraně památek se mēnil. Viděl jsem, že vývoj nešel vždy cestou přímou, ale že znal i kompromisy. Kompromisy, šlo-li o památky živé, a bez kompromisů, šlo-li o památku mrtvou — neužívanou.

Jest mi skutečně těžko po klidných vývodech dra Wirtha mluvíti, neboť hájiti stavební program díla svatovítského bez účtosti proti požadavku zachování vysokého kůru v dnešním stavu a bez kritiky toho, co se za vývoj ochrany památek někdy označuje, bylo by nad moje síly. Stánovisko, hájené v článcích prof. V. Birnbaumem tak neústupně, nekompromisně, není každému přijatelné a není

také nevyvratitelné. Za své návštěvy na dómě poukázali jistě, jak jsem již pravil, na myšlenkový vývoj, jak šel od A. Riegla přes M. Dvořáka až na dnešní dobu. Poněvadž právě do ducha oné doby jsem nahlédl, vím dobře, že myšlenkový vývoj se tu někdy zastavil, ba vrátil, aneb že hledal kompromisy, o nichž jsem se již zmínil. Kompromisnost projevovala se v ochraně památek i v samém Klubu za Starou Prahu, a to projekty na zachránu různých památek, jež byly by bývaly ohroženy obchodním vzrůstem města, kdyby byly bývaly hájeny v nedotčeném starém stavu. Šlo o to, prokázat, že i zdánlivě mrtvá památka může oživnouti a stát se užítkovou, podrobili se představbě nebo nástavbě. Takových příkladů bylo dosti. Vyzdvihují aspoň jeden, ne abych jej zesměšňoval, ale abych na něm demonstroval kompromis: dům Braunův při ústí Vodičkovy a Jungmannovy ulice, jenž měl býti v cenné své barokní fasádě zachován tím, že se projektovala nástavba několika pater v prostých účelových formách a konstrukcích železobetonových. Jest známo, že tento projekt hájila i Ústřední komise vídeňská. A bylo to správné, neboť prof. A. Riegel postavil zásadu: „Je-li třeba na stavební památce něco změnit, k ní přistavovati nebo ji rozšiřovati, jest lhostejno, v jaké formě se tak stane, neboť přídavek není památkou.“ K tomuto stanovisku mám svoji vzpomínku. Byl jsem společně s M. Dvořákem delegován k projednání projektu, v němž šlo o doplnění detailů (klenby), jenž ohněm byl zničen. Zásadních námitek nebylo, prof. Dvořák činil jen námitky proti stylu. Hájil jsem zásadu, že jde o novou tvorbu architekta, nikoliv nějakého zedníka, a že dlužno architektu ponechati právo, aby to, co se mu zásadně povoluje, i svoji mluvou vyjádřil. Uvádím to jen, abych ukázal, že nazírání na ochranu památek bylo přes ideovou konstrukci vždy jen individuální. Mohl bych podobných případů uvésti více, ba mohl bych poukázati i k příkladům, kdy zásada zachování za každou cenu stala se komickou. To sem však nepatří. I vídeňská Ústřední komise a její referenti postavili se mnohdy na stanovisko, že památka může býti zachována jen tehdy, zůstane-li živou, užítkovou, a neuzavře-li se modernímu zásahnutí. Potřebují jen ukázati na příklady rozšiřování a přístavby chrámů, jež děly se přímo pod patronací Ústřední komise, příklady, jež nám byly — tuším na sjezdu na ochranu památek v Salcburku r. 1911 — tech. gener. konservátorem Deiningerem předloženy. Mnohé z těchto vzorných příkladů vyvolaly — přiznávám — ve mně hrůzu. Zásada příkladů byla ovšem správná, neboť šlo o památky moderním potřebám v rozměrech nedostačitelné. Nebylo poslouženo památce, byla-li zachována v nezměněném stavu a byla-li vedle ní postavena nová stavba účelová. Příklad: starý, malý kostel se zachová bez přístavby, nedotčen, vedle něho se samostatně postaví nový, jenž dnes se jménem zádušním sotva sám vystačí; příklad v Plánech, kostel nový se udržuje, starý však chátrá. Tím nebylo poslouženo památce! Tedy i Vídeň připouští změny na památkách, aby je zachovala, aby jim udržela přízeň. Neústupné doktriny vyvolávají památkám jen nepřátele. Zdržel jsem se u tohoto výkladu proto, abych ukázal, že právě doba, kdy se uplatňovalo moderní nazírání na ochranu památek, se neobávala koncesí ani kompromisů. A takovou koncesi hájím i pro náš dóm. Dóm nebyl skončen stavbou vysokého kůru r. 1385. Ačkoliv Petr Parléř zřídil uzavírající zeď, pokračoval ve stavbě dále k západu. Již před stavbou dělicí zdi zbudoval krásný jižní portál, ozdobený r. 1371 mosaikou, založil jižní věž a vedl ji na výšku asi 14 metrů, zbudoval podle ní kapitolní síň a nad ní archiv a vyzdíval od r. 1392 čtvero párů pilířů střední lodi. Úplnému založení stály v cestě některé části román-

ské basiliky a i jiná stavba profanního rázu. Uzavírající štít vysokého kůru byl provisoriem, což nemusím jistě dokazovat, třeba by pro definitivnost štítu zdánlivě mluvila okolnost, že jej Petr vyvalil velikou rží, kruhovým oknem s gotickou kružbou a dole je jej prolomil arkádou, kteráž by dostavěnou část kůru spojovala s částí teprve budovanou. Petr si byl toho vědom, že dělicí zeď bude státi velmi dlouho, neboť katedrály se nestavěly v několika desetiletích, ale 150, ba i více roků, zasáhly-li do budování živelní poruchy, politické nebo sociální nepokoje, nebo války, jež i dílo naše přerušily. Je tedy prokázáno, že za dělicí zdi budoval Petr a jeho přímí nástupci dále, později zase kolem r. 1510 Vladislav Jagelovec a konečně, jak bylo již ve výkladu dra Wirtha naznačeno, i doba barokní. Myšlenka dostavěti dóm nikdy nezanikla, než v době popožárové tísne, za Ferdinanda I. byla odstavena. Jest samozřejmé, že by byl jak činností Petrovce, tak Vladislavovce, i činnosti XVII. století padl dělicí štít v oběť, kdyby neblahá doba nebyla vždy a vždy zastavila činnost stavební.

Klub za Starou Prahu hájí nyní uzavřenost a celistvost interiéru, neboť o ochranu kruchty Wohlmutovy bylo již mým návrhem, jenž vyšel z jednání s Ústřední komisí, postaráno. Loyalně přiznávám, že i prof. Max Dvořák si původně přál, aby kruchta byla na svém místě zachována a jen štít byl poboben. Podélný řez kůrem i lodí však přesvědčil jak jeho, tak později i dra Podlahu a většinu členů ředitelství Jednoty, že ponechání kruchty i při poboení štítu by zničilo pohled do vysokého kůru a tím i myšlenku katedrálního prostoru. Pádorýsná hloubka a přílišná výška Wohlmutovy kruchty stavěla by mezi loď a kůr tak mohutnou překážku, že by se tu v žádném pohledu nedostavil dojem v celku nevinných, středověkých „lettnerů“. Tyto přepážky kůrové (lettner) byly malé výšky, aby jen uzavřely lidu pohled do kněžského kůru a aby sloužily zároveň za kazatelnu. Pres nenáročnost poboeny byly tyto kůrové přepážky, jakmile změněné cirkurní názory je učinily zbytečnými. Jen málo již obstálo a z těchto jen nepatrný počet na původním místě. Z nich uvádím na příklad Lettner v Marburku. Grafické znázornění pohledové překážky do vysokého kůru v podélném řezu kostela ukazuje, že kdyby Wohlmutova kruchta zůstala na svém dnešním místě, nedovolila by ani v pohledu od západního nového portálu přehlédnouti klenbový závěr kůru. Patky klenby, hlavice, okna a ovšem i triforium byly by zrakům úplně zastíněny. Kdyby divák dospěl ke křížové lodi, ztratil by klenbu vysokého kůru, s výjimkou oddílů nejzápadnějšího, docela z pohledu. Hmota kruchty zastínila by kůr úplně. Tyto důvody znemožněného pohledového požitku do krásného skupenství křížové lodi s vysokým kůrem nepripouštějí, abych i jen na okamžik směl s názorem Klubu vysloviti souhlas. Musil bych zapomenouti stavby Matyášovy a Petrovy, zapomenouti pozdějších dostavovacích pokusů a zavřítí očí před tím, co Jednota pro dostavění chrámu od r. 1873 vykonala, abych mohl dáti přednost hájenímu interiéru před tím, co za zdi od XIV. století povstávalo. Chcete-li degradovati krásný jižní portál s korunní komorou a křížovou lodí, hlavní vchod do kaple sv. Václava, jižní věž a hrob sv. Vojtěcha na druhořadou část dómu, pak vás následovati nemohu. Nejde však za vámi řada historiků, umělců a jiných kulturních pracovníků, jichž hlasy se ozvaly, třeba jen soukromě pro můj názor.

Jest zjevné, že je třeba kompromisu a kompromis shledávám v tom, že přenesu Wohlmutovu kruchtu, abych ji zachoval, do křížové lodi. Zachovati interiér kůru na účet druhé části bylo by hříchem. Že lze památky pře-

našim zachování, bylo přece již vícekrát prokázáno. Vždyť muzejní ředitelé také spatřují záchranu v tom, že přenesou obraz, sochu z kostela, kde, jak tvrdívali, střídá teplota a vlhkost památkám je na újmu, do svých sbírek. Kolik památek domu svatovítského bylo přeneseno do galerie nebo musea? Jest sice pravda, že jsou v museích ochráněny, ale mohl bych užít zásad moderního nazírání, že památky jsou určeny, aby žily a nebylo-li by lze jich na životě udržeti, aby — jako lidé — zemřely. Obrazy, sochy měly by podle toho ve vlhku kostelním zajít, aby vykonaly svoji povinnost. Zásady se dají hájiti až k absurdnosti. Přenesení kruchty nemohu proto mít za hlavní, ba ani za prostý hřích, leč že by stanovisko, jež tak energicky bylo profesorem Birnbaumem hájeno, aby interiér ve své dnešní uzavřenosti byl sacrosanctem, bylo všeobecně uznáváno. Ale i tu měl bych povinnost architekta hájiti interiér, jenž byl XIV. stoletím založen, budován a dnes je dobudován. Hájím pravdu architektonickou, že by to, co by povstalo, kdyby šití s kruchtou byl na starém místě zachován, nebylo pravdou, ale uměleckým nevusem. I dostavěné části má se dostati časem umělecké výplně. Myslíte, že by ji dostala, kdyby byla degradována na část druhorádu?

Kdybych nebyl přesvědčen, že tolik získáme esteticky přenesením kruchty a otevřením vysokého kůru, kdybych nebyl jist, že i obavy z různosti koloritu a technické práce, na něž prof. Birnbaum položil ve svém článku váhu, budou bezpředmětny, věru bych váhal. Žnám sv. Víta a věřte, že s ním cítím více než vy. Dvacetpět let činnosti dává mi již právo říci, že lépe vím, čeho potřebuje nebo čeho nám poskytne, než řada zahraničních expertů, kdyby byli i kvalit Gurliittů a Clemenů. Povoláte-li je nebo dotážete-li se jich, jak bylo navrhováno, uslyšíte snad jen teorie, nepodložené znalostmi místními. Nemohu ovšem žádati, abyste uvěřili mým předpokladům, ale ujišťuji, že mluvím ze skutečného poznání, máje již značnou část štitu poškozenou. Pohled do styku křížové lodi s kůrem skýtá již dnes tolik krásna, obzvlášť v ranních nebo večerních hodinách, kdy mrtvá, omítnutá žebra kůru jsou sluncem ozlacená, že se nebojím kritiky budoucnosti. Přiznávám, že pro plné polední slunce, jež hází do křížové lodi reflexy, bude třeba jakéhosi korektivu barevného, ovšem jen v křížové lodi samotné. Klenba jest z mého díla a sluší proto mně ponechat ji provést, co za dobré uznám, ovšem se souhlasem uměleckého odboru jednoty. Restaurace let sedmdesátých ponechala ožehnutá žebra pod omítkou, snávši jen starou polychromii. Počítala s polychromií novou, pro níž návrh připravil v roce 1871 prof. Jos. Schulz. Špinavá běl klenbových žebírek jest však i se starou kamennou architekturou kůru v nesouladu a jest otázka, nebudeme-li nuceni se rozhodnouti, i tu trochu zasáhnouti. To bude ovšem věcí již širšího, o dobrozdání památkového úřadu opeřeno, rozhodnutí. Jinak není se třeba strachovati různosti kamenného materiálu. Stará stavba ukazuje troji materiál a dvoji způsob vrstvení pilířů a přece nás to neruší. V nové stavbě je troji materiál, z nichž každý jinak patňuje. Ponechte i mé starosti, abych upravil nový kámen, ukáže-li se toho potřeba, tak, aby patinování postupovalo rychleji, než jak by to příroda vykonala.

Končím ujištěním, že se nijak neobávám soudů dějin, bude-li vykonáno, co navrhuji. I ohledně kaple svato-václavské bylo mnoho pochyb prof. Macek Dvořák, než připustil umytí nástěnných maleb a zlata — obával se, jak pravil, druhého Karlštejna —, a přece jen po skončené restauraci mohl prof. A. Matějček napsati, že praxe porazila teorii.

Předseda: K výkladu pana architekta Hilberta do-

voluji si jen malou poznámku, pokud se týče myšlenky pokusného bourání zdi. Byla vyslovena na vycházce Společnosti architektů, kde byli členové Klubu za Starou Prahu jen jako hosté. Usnesli jsme se v Klubu nevyslovovati svého stanoviska, nýbrž ponechat to na anketu, takže názor vyslovený byl pouze názorem členů Společnosti architektů a nikoliv Klubu za Starou Prahu, který hájí zásadní požadavek, aby zeď nebyla bourána.

Kanovník Šittler: Ráčil jste učiniti výzván, pane profesore, aby každý prohlásil, jménem koho mluví. Já jsem byl počten pozváním do dnešní schůze jako člen ředitelstva Svatovítské jednoty, ale mandátu od ředitelstva nemám a nemohu tedy jeho jménem mluvit; nevím také, jestli se páni budou s mými myšlenkami ztotožňovati. Ostatně já, který jsem stál u kolébky našeho spolku, když se zakládal, jako člen Klubu za Starou Prahu, který dokonce byl také počten členstvím v první jeho domácí radě, kam nikdy nešel, poněvadž dával ve svém srdci, hodné rozšíření pro naše krásné umělecké památky, památkám přednost před politikou, z toho důvodu snad bych měl právo zúčastniti se debaty. Chci zůstat čistě akademickým. Pan dr. Wirth řekl zcela správně, že není to tak snadné tuto otázku dnes rozluštit. To citíme dnes všichni a máme dokumenty ve své slabé účasti zdvižených rukou. To citi jistě i ti, kteří jsou pro stanovisko čistě ochránářské čili pro zachování toho interiéru, to citi neméně i ti, kteří mají případně nějaké důvody proti. Ale mám zato, že právě tato těžkost ukládá každému svědomitému a myslivému muži tím hlubší a energičtější povinnost, aby tu rozhodoval kromobyčejně objektivně a šťastně. Tu je dáno podle mého názoru velmi mnoho v sázku, jde tu o věc nemalou. Kdybychom anketovali snad měsíc, jsem přesvědčen, že ještě bychom nemusili debatu skončiti, ještě by se našlo něco pro i proti. Co tedy si tu vybrati? Co uznati za správnější? Zdá se mi, že věc je položena před nás, jako před soudce, a my máme rozhodnouti. Jistě každý řekne: co nám řekl pan dr. Wirth, je pravda. Je to teplé, hřeje nás to a jistě nikdo z přítomných není takový laik, aby toho nevěděl a nenosil dávno v srdci. Ale pan stavitel dím nás upozornil zase na jiné věci a také nemůžeme jen upřiti váhu. Chtěje poněkud napomoci snad i těm, kteří jsou případně v rozpaciích se mnou, co by bylo lepší v tom hledání, dovolím si upozorniti na něco a říci několik myšlenek. Bylo už vysloveno jméno Rieglovo, toho prvního šťastlivce, který to, co se nám těch 50 roků jaksi podvědomě v srdcích ožývalo, oděl v šťastné slovo, dal tomu jakýsi oděv, první to napsal v dile, jež je a zůstane nám katechismem. On rozvinul svoje poučky a zejména je postavil na základ tak zvaných „Werte“ — cenností, na př. „Alterswert“ atd. Já již jendkrát s dosti těžkým srdcem musil jsem projeviti politování, že tento velký muž, kterému tak vroucně děkujeme za to, že našel vysvětlivé slovo, zapomněl na jeden z těch „Werte“, a to na „Zweckwert“. Pánové, život je život, ten nezůstá státi, poněvadž to není možné, je despotá, žádá neúprosně: to a ono musíš udělat a to a ono musíš dostat. Ne-li, pak eventuelně jde zcela despoticky a velikou ruskou botou do toho, co je v cestě, šlápně a zničí. Ano, pánové, je tomu tak. Mám za to, že ta hlavní nesnáze je tohoto druhu. Pan architekt Hilbert mluvil o kompromise, že, kdyby bylo možno najíti nějaký šťastný kompromis, který by sladil to, co po stránce památkové péče tak srdečně citíme, ale co také po stránce praktické citíme jako nezbytnost, že by to bylo něco znamenitého, ale to mám za věc absolutně zmeškanou. Kdybychom se byli narodili o těch 50 roků dříve a přišli s těmi myšlenkami tehdy, mohlo se to tak provést, toho

nikdo nepopírá, možná, že by to bylo zdárné. Je tu třeba ptáti se umělce, ale mohlo se to státi, jenže k tomu by se byl musil udělati jiný koncept té nové části, po případě nestavěti ničeho a aspoň tu věž harmonicky přestavěti. Dnes ovšem, kdy tyto dvě části již stojí, musíme s tím faktem počítati. To je ten despotá — život. Nevím, jak z takovému kompromisu dospěti a považují jej téměř za nemožný, a proto, ač jsem již tolikráte — je mi už přes 60 roků a je to dle než dvacet let — plahočil se s touto věcí a prosil na schůzích a přednáškách zejména své stavovské bratry, aby bylo smilování s barokem a aby ho nevyhazovali z kostelů — byl jsem snad první, který to tak řekl —, přes to mám za nemožné najíti nějaký takový kompromis a abych upokojil sebe po bedlivém přezkoumávání této věci a uvažování se všech stran, položil jsem si předem tuto otázku, kterou kladu nejvšude: jakou uměleckou cenu nejen historickou, památkovou, nýbrž také ryze uměleckou, estetickou, má ten dosavadní starý interiér?

Bylo konstatováno a jsme toho, bohužel, všichni svědky, že dnes vlastně toho interiéru, jak nám jej poslední etapa historického slohu zůstavila, již dnes nemáme. Bylo tu řečeno a všichni to víme, že bylo mnoho vyhazováno a co nám zbylo z té výbavy a podstaty. Nemohlo nic zbyti, poněvadž podstata toho interiéru je nesporně gotická. Tedy to byla jen výbava, co činilo interiér interiérem tak uspořádaným a upraveným, jak jej nanesla a skupila dohromady v jakési rozkošné a cenné museum řada dob a metod. Co tam máme? Wohlmutová krucht a pak uzavření těmi paraklety, mřížemi v ochozu kapli, mimo nějaké drobnosti a pod. Tedy myslím, že dnes, i věcně vzato, chceme-li zůstati spravedlivými —, za ta slova jsem panu dr. Wirthovi velmi vděčen, poněvadž to je čistě objektivní a usnadňuje tento těžký soud — musím říci, že bychom do jisté míry volali něco z hrobu, co už z mrtvých nikdy nevstane, poněvadž to je rozbito a bůhví kde. Tedy táži se, jakou má tento pokazený interiér po stránce památkové v sobě absolutní estetickou cenu? Kdokoli se tam postavíte, rozhlédnete se a pustíte v mysl dojmy rozměrů, které tam spatříte, tedy délku a šířku k té ohromné výšce, nemůžete býti uspokojeni. To není harmonie. To je samozřejmě, poněvadž to byla jen hlava celého velkého těla. Mohli bychom mluvit o harmonii a doplniti si ji, kdybychom eventuálně snad stáli ve zříceninách dómu, který by v celé své délce, jak se zrodil v básnické duši svého tvůrce, jaký jý komponoval. Ale když tu máme před očima jen torso, to nemůže esteticky nikoho uspokojiti a jsem přesvědčen, že kdybychom svolali nejvěhlasnější estety z celého světa a předložili jim tuto otázku, odpoví asi souhlasně, jak to sami pojímáme. Ten interiér sám ve své bytosti neúprosně volá po tom: pusťte mne, musím býti delší, poněvadž ten nepoměr, zejména výškový, na tu krátkost umělce přímo řve. Tedy prosím, život je despotá, ale nemusí jím býti. Pan architekt Hilbert pravil: „Já jsem tak jist, že bude těmi novými průhledy získáno tolik krásna, že to vyváží všechno, co zde ztrácíme.“ Je nesporné, že ztrácíme, co máme. Tu bych byl rád, aby páni architekti z čistě uměleckého stanoviska nám řekli, jestli nás pan architekt Hilbert správně zpravil a nejsou-li snad ty sliby jeho — odpusťte, že to řeknu drasticky — strakou na vrbě. Já ovšem, jak znám pana architekta, přikládám mu tolik důvěry a myslím, že právem to může učiniti také celá veřejnost. Ale rád bych slyšel v tom směru ještě slovo některého z pánu architektů a byl bych panu předsedovi vděčen, kdyby přímo učinil takové vyzvání, aby nám tato věc byla také architekty vyjasněna.

Co by řekl Parléř, kdyby tu stál? Je jisto, že on komponoval celý dóm. Svědectví už máme také v tom, že si tam, kde vystavěl onu zež provisorní, omazal klenbu hlinou, aby mu nepoškodila jeho dílo, až se to bude moci jedenkrát odbourati. Nadál-li se, že bude on sám, který ji zboursá, ovšem nevíme. Ale tu se mluvilo a já sám jsem také hovořil o tom úžasném půvabu, o tom právu na život, na dožití oně památků, jak je to tak krásně řečeno v Rieglově knize; ale život nemusí býti jen despotou. On plyne a přinese jistě něco nového. Mám za to, že než těch prorokovaných 20 nebo 50 let uplyne, přijde někdo, kdo snad také nějakým kromobýčejným, živým, šťastným a fascinujícím slovem odejde i tuto myšlenku ve slova a učini ji případně zákonem. Nemá idea toho tvůrce, který chrám zakládal, právo, aby byla vtělena, a není to násilí — pravím zcela akademicky —, které má býti páchno na jeho ideich, jeho duchu, jeho poesii? Vždyť umělecké dílo je vždy poesii. Tu by se mohlo také říci: to je teorie. Budiž, teorie zůstává do jisté míry přece jen vždy sedou. V tom však mám pravdu, když tvrdím, že život je despotá, poněvadž životní praxe se vždy prala, pere a bude prát s teorií. A tu račte nyní považiti: pan rada uvedl, jako jeden důkaz, že skutečně už cítíme tu uzavřenost, tu definitivu v tom, že je ve starém chrámu postaveno mausoleum. Není to polemika, ale na tu věc pohlížej jinak, poněvadž víme, že tam vespod je hrobka, která byla zřízena už při založení chrámu. Vždyť sám zakladatel Karel IV. v ní spí. Mám za to, že zbudování mausolea bylo jen důsledkem toho, že tam ta hrobka je, jinam je postavití nemohli a Karel IV., chtěje míti přichystáno místo, kde by sám odpočíval, dal si zříditi poslední bydlíště v té části, o které předpokládal, že za jeho života bude postavena. Že by tam mausoleum stálo šťastně, nemyslím. Mám za to, že rozhodla jen ona pompéznost, kterou vidíme ve chrámě inšpruckém, kde je vzor tohoto mausolea. Tedy právě naopak mausoleum onen „Zweckwert“ stavby ještě zmenšilo, poněvadž zabírá tolik místa, že tam skoro nikdo ani nemůže, a právě, kdyby tam nestálo, spíše by se mohlo mluvit o tom a snad by se na to přišlo, aby se ve stavbě nepokračovalo. Tedy stalo se, ale co nyní? Poněvadž ten „Zweckwert“, ten despotá — život žádá: „pusťte mne!“, poněvadž to, proč je chrám stavěn, neúprosně volá: „rozšiřte mne, udělejte mne větším!“, tu je opravdu věc tak na vahách, že dále už věci rozváděti nelze, a poněvadž tu není možno docíliti kompromisu mezi praxí a teorií, nezbyvá nic jiného, než, bohužel, říci: kdo řekl b, ať řekne také a. Snad se to bude zdáti někomu podivné, ale je to pravda. Proč se s tou věcí nepříšlo dříve, proč se nechalo říci nejen b, proč se dopustilo, že to došlo až na y, a když je nyní z, se s tou věcí přichází? Já do jisté míry skoro vytýkám a zazlívám těm kráhm, které měly možnost iniciativy v této památkové péči, že s tou věcí nezažili dříve, snad hodně dávno. Jako člen ředitelstva Svatovítské jednoty mohl bych říci na ujištění, že tam bylo a je o těch věcech hodně pečlivě usuzováno. Bylo mi několikrát naznačeno, že panovalo ve veřejnosti takové mínění, jako by ostatní členové Svatovítské jednoty, resp. ti, kteří ji vedou, činili jistý nátlak na arch. Hilberta a že se podřizuje nerad jejich usnesením. Mám za to, že mohu a že jistě mi bude dovoleno, abych to jménem ředitelstva řekl, že to není pravda. Ostatně to řekl pan arch. Hilbert sám. Je tam zřízen t. zv. umělecký odbor, který se o těch věcech radi, jeho předsedou je pan arch. Rostřlapil, který je tu přítomen, a jména panů, kteří v něm zasedají, je možno sdělit. Ti o tom všem věděli a pilně rozvažovali, a prosím, aby mi bylo dovoleno s velkým povděkem veřejně kvitovati, že jsme

v onom uměleckém výboru přijali, když bylo architektem Hilbertem energicky pečováno o to, aby ta Wohlmutova kruchta nebyla zničena, nýbrž přenesena, což bylo technicky možno, a projevíme uznání Svatovítské jednotě, že na to přistoupila, a to i co do důsledků finančních. Považte, že to bude stát ohromné peníze, vzhledem na dnešní finanční poměry, a když to Jednota učiní, mám za to, že by bylo opravdu přímo zlobou činit nějaké výtky, že po případě se o 50 roků nenarodili dřive ti, kteří v ní zasedají, neboť za to oni nemohou. Domnívám se proto, že se tato otázka nedá luštit jenom u zeleného stolu, a přimlouvám se, aby kdokoli se o ní vyslovuje, aby se vyslovil také i se stránky, kterou ukládá diktát praktického života. To ovšem neberu zpět. Společám, že je pravda, co slíbil arch. Hilbert. Ostatně také předložil Svatovítské jednotě, aby se projekt mohl posoudit, dokonce malý model vnitřku již spojeného. Mám za to, že nikomu nezalží arch. Hilbert, kdo by se tam přišel podívat. Poněvadž společám, že arch. Hilbert dobře ví, co říká, a že, jako muzikant slyší, co komponuje, také on vidí, co dokomponovává, poněvadž klenba je jeho dilem, on se za to postavil a udělal to i proto, že tam vsunul průhled do věže. To nebude žádný kolínský dům, jak někdo řekl, poněvadž ani o rozměrech se tu nemůže mluvit, a poněvadž máme k němu úplnou důvěru, ponechávám mu provedení s klidem a jeho názor má největší váhu; a proto jsme dali svůj souhlas. Konstatuji to veřejně a také za to odpovídám a myslím, že přes tu svou lásku k památkám a přes to, jak jsem se tu k věci stavěl, neucínil bychom ničeho špatného a ničeho na škodu českého umění.

Zástupce syndikátu výtvarných umělců red. E. Pavovský: Domnívám se, že také moje slovo přijde včas. Nejsem odborníkem, abych mohl hovořit jako předcházející páni, ale myslím, že také není sporu o vážnosti otázky s hlediska praktického, neboť jako zástupce syndikátu mohu zde hovořit s hlediska, které zaujímá syndikát jako instituce hospodářská a sociální. Postrádám zde, že bylo málo hovořeno právě o vlastní věci, o celém vývoji výstavby nového traktu, a my bychom právě v tomto bodě se vlastně měli opířti. Co je ten nový trakt, jak jsme se k němu dostali? Konstatoval jsem, že Jednota, která byla založena v polovině minulého století z popudu kanovníka Václava Pešíny z Čechorodu za vydatné pomoci hraběte Františka Thuna, po různých obtížích se konečně mohla ustavit a mohla vydati známé prohlášení k národu a dovedla jej svým způsobem nadchnouti, že opravdu byl to příklad pruského krále Bedřicha, který dostavil dům v Kolíně nad Rýnem, neboť, jak víme, kanovník Pešina, když navštívil kancléře Metternicha v jeho zámku Johannesburku, jel se podívat do Kolína nad Rýnem, kde konferoval s tehdejšími stavitelem; popudě ke stavbě nevycházely již tedy z takových opravdu národních podnětů. Národního podnětu v tomto případě nebylo! Také ten moment nás nemůže nadchnouti, že snad se připravovala korunovace českého krále. To není ještě důkazem, že tu takový činitel byl. Podle mého soudu byl to činitel spíše rázu religiozního. Ale dosti o tom. Kostel se začal stavět v době, kdy už se naše česká architektura projevovala při stavbách našeho Národního divadla a našeho Národního musea. Byl to stavitel, architekti Zitek a Schulz, kteří na těch stavbách soustředili kolem sebe celou řadu moderních umělců, takže vzpomínáme v XIX. století na skupinu umělců, kteří se zúčastnili výzdoby a výstavby našeho Národního divadla, jako na nejvčetnější bod ve vývoji naší domácí umělecké kultury v XIX. století. To se dalo takřka současně. Vnitřní nutnosti, aby byl vystavěn

gotický chrám jako takový, tu opravdu nebylo, byla pouze snaha převzít dědictví starých našich gotiků středověkých, odkaz Karla IV., a dokončit jejich dílo. Kdyby se bylo dokončilo opravdu v XVIII. nebo v XIX. století barokově — ještě nedávno se tomu vysmívali naši vlastenci, ukazují stále na barok, jako na styl barbarický a vlašský —, zajisté bychom byli docela srozuměni, neboť zejména kdyby se to bylo opravdu stalo a K. J. Dienzenhoffer byl goticky dostavěl chrám, byla by to skvělá památka, byla by to tak skvostná perla, že bychom musili zařít štěstím, kdybychom si jen pomyslili, čím mohla jeho stavba být. Ale toho nebylo. Část umělců z toho ovzduší, která byla nakloněna této myšlence, provedla stavbu, a konstatuji, že opravdu nebylo tu engažováno více umělců než právě tito dosavadní stavitelé. O velkých kamenících, kteří tesali plastiku a kružbu, kteří zůstali i mezi gotickými mistry pověštní nám anonymními, nevím nic. Převzali jsme ten odkaz velmi přísně. O nové budově se nechci vyslovovat, je-li uměleckým dilem čili nic, o staré části jsme všichni přesvědčeni, že je uměleckým dilem par excellence, že má svou nesmírnou cenu historickou. Nejsme přesvědčeni, do jaké míry je nová část dilem uměleckým a pokud vyhovuje všem našim kulturním požadavkům. Avšak, chceme-li ono dědictví ještě dále provést, kam to všechno povede? Došli bychom nyní k vnitřní výzdobě. Kdyby to měla být zase gotická výzdoba, měli bychom gotiku z XIX. a XX. století. Měli bychom tento anachronismus táhnouti dále? Neboť, když si chrám vyžádal tolik století, není naděje, že by se i ve XX. století výzdoba chrámu uvnitř dokonala, a tak bychom měli stále onen odkaz vléci v tomto gotickém duchu do nekonečna. Ukazují jen na to: s hlediska hospodářského musíme se postavit proti tomu, abychom tento odkaz brali doslova, poněvadž dnes není možno zavolat aktivní umělce, poněvadž by bylo zase nutno zavolat archeology, kteří by pokračovali jen ve smyslu návrhů Kranerových a Mockrových. Moderní umělec nemůže postaviti proti celému chrámu oltář, namalovati obraz, moderní umělec nemá do tohoto chrámu — jestli to přitáhneme takto za vlasy — vůbec přístup, nemá tu co dělati a ten chrám nikde nemůže být výrazem současné doby a kultury. Tedy už s hlediska hospodářského jsou tu poškozování umělců, kteří nemohou nikdy souhlasit s tím, aby při stavbě chrámu, na kterou se čeká celá desetiletí, případně i staletí, kde jí dle byla zaměstnána řada nejlepších mistrů, dnes do moderního chrámu umělec nesměl, neboť chrám je pro něho ztracen. Oni jsou tím poškozování, nenalézají tu žádného zdroje k práci, nemají, kde by se ukázali. Náš umělec nemůže si dovolit vytvořit nějaký monumentální dílo, což mohl vždy ve starší době umělec, který se mohl dostat do chrámu, mohl mu být svěřen veliký oltář atd. Domnívám se, že jsou tu ještě jiná hlediska, o kterých mnozí vědí a která by nás sama měla přivést k tomu, abychom znovu projednávali tu věc, že snad není tak pozdě, že by se mohlo dojít k nějakému uspokojivému závěru a že právě věhlasní odborníci, kteří promluvili a vyslovili se proti myšlence spojení těch dvou interiérů, a zase pan arch. Hilbert, který má vážné doklady k tomu, že to spojení by bylo výhodnější, že naopak by celek chrámový získal, že by snad vzájemnou prací práce našli nějaké východisko, jakousi střední cestu, která by mohla tu i jinde vyhovět, a domnívám se, že právě neúčast našich uměleckých kruhů, které vlastně svým životem jsou zúčastněny a které měly již dávno do této záležitosti vniknouti, je-li opravdu živá a nikoli mrtvá, zavínuje mnohé nedorozumění. Jednota měla vyzvat k účasti naši širší uměleckou veřejnost, která zajisté zasluhuje, aby

byla volána k takovému případu, kde jde o tak eminentně důležité věci umělecké.

Předseda: Vzhledem k tomu, že všechny zásadní otázky jsou již vyčerpány, dovoluji si prositi, aby pánové, kteří se přihlásili ke slovu, pokud možno se omezili na zaujetí určitého stanoviska, poněvadž myslím, že o otázce samé se již mnoho podstatného nedá říci a poněvadž jednak čas pokročil a jednak by nebylo účelno svolávat novou schůzi na pokračování v debatě.

Arch. Šlégl (za Skupinu architektů v Praze): Dovoluji si vysloviti své skromné stanovisko na základě zkušenosti, které jsem získal loňskými studii francouzských katedrál ve Francii. Mohu konstatovati, že katedrála je stvořená víra, ale poněvadž sama víra a katedrála je jakási konfesíonální, myslím, že se nedá mluvit o víře gotické a renesanční, nýbrž pouze o mluvě dotyčného architekta. Je tu viděti dvě mluvy: mluvu výrostitele originální části — a nevěru, indiferentismus a filosofickou analýsu, ze které vyplývá pozdější longitudinalní dispoice stavby katedrály svatovítské. Právě proto, že pozorujeme dnes publikace, které otevírají otázku, pozorujeme zároveň, že otázka je posuzována se stanoviska nearchitektonického z důvodů, které si všimají ne vlastního snu. Poněvadž architekt je stále obtěžován snem, vidí nedokončenou stavbu a proto cítí sen jako uskutečnění, které může nastati, jestliže interiér odpovídá obrysové siluete a longitudinalnímu řešení interiérovému. Z toho vyplývá zásadní stanovisko, aby dokončil to, co se vnějškově rysuje divákovi jako siluetový obrys, i vnitřně. Ale je i stanovisko interiérové, které se obírá právě v té nevěře a jakési reproduktivní filosofické analýs, a tu je skutečně zapotřebí, aby oba dva spojené prostory byly nějak odděleny; myslím, to že je po stránce architektonické otázkou tvorby. Zdá se mi, že by bylo nejspřávnější Wohlmutovu kruchtu otočiti o 90° podle návrhu arch. Hilberta, část historická by se zvedla o 15 cm a tím by se jí dala jakási zvýšená funkce půdorysná a zároveň prostorově by se mohla oddělit architektonickou formou, která by nepřekážela průhledu. Nejspřávnější by bylo spojit tato dvě stanoviska dekorativní mříží, která by šla do výše 4 m. Tím by se historická část jaksi uzavírala, stávala by se intimní, sama pro sebe a „moderní“ část by se stávala jakousi předsíní. Tím by se zároveň životu, který skutečně klepe na dveře svatovítské katedrály, otevřel průchod bez jakéhokoli násilí a katedrála by se nestala památkou ve vlastním slova smyslu, nýbrž živoucím objektem věřících, a tím by se jí skutečně i existence zabezpečila, protože věřící přinášejí katedrále život, ostatní jsou pouze diváci, kteří se podíívají, odcházejí a o katedrálu se vůbec nestarají. Nedostatek živoucího zdůvodnění by vedl k tomu, co mají v jednom francouzském městětku, totiž nápis: „Defense de toucher.“ Myslím, že si nikdo nepřál, aby takový konec byl určen svatovítské katedrále.

Arch. Dryák (za Společnost architektů): Přiznávám, že Společnost architektů ne sice zcela, ale ve své většině nemohla se přiklonit ještě k tomu stanovisku, které se pokládá za stanovisko budoucnosti, totiž pro naprosté zachování Wohlmutovy krucht, a stanovisko pana předřečníka, myslím, že bude dnes i stanoviskem většiny architektů. Když uvažujeme o celé věci se stanoviska starého interiéru, musíme si jako architekti přiznati, že ten interiér byl ukončen násilně, že to bylo do jisté míry jen takové opatření nouzové, že nemá dnes svých proporcí, na př. okna celé architektury mají rozhodně jiné měřítko než interiér sám. A teď jsme přišli k názoru, že není možno, aby kruchta zůstala státi tak, jak je. Osud té krucht, byl,

myslím, zpečetěn už tehdy, když se započalo se stavbou nové části kostela. Jedno ovšem etíme také a obáváme se, že jaksi naše doba nedovede ten ohromný prostor, který má vzniknouti, vyplnití tou duševní náplní, jak to dovedla doba dřívější. A tu bychom si právě z toho důvodu po formální stránce přáli přece jen něco jako náhradu ne za tu krucht, nýbrž za to oddělení staré části od nové. To je ovšem úloha architekta. Myslím, že architekti dneška i pan stavitel domu svatovítského jsou s to tuto otázku rozřešiti, když se o ni pokusí. Námět pánů odborníků by mi byl dosti sympatický. Když jsem nedávno prohlížel celý dom sv. Víta, měl jsem také pocit, že stará část by se mohla i výškově objeviti, že by se hrobka králů nebo aspoň ono místo mohlo nějakým předmětem zesílit — to je úloha ryze výtvarná —, chceme-li, aby ten prostor nepůsobil tak ohromně dlouze a pustě a také proto, poněvadž již dnešní starý interiér je do jisté míry ochuzen, hlavní oltář téměř mizí, nevyniká, nebylo by tedy v tom obrovském prostoru docela žádného místa, které by jaksi vyjadřovalo to hlavní, totiž oltář. Nevím, jak se zachová Jednota svatovítská dále, ale mám za to, že by nebylo škodlivé, kdyby se nejen Státní památkový úřad dále o tu věc staral a zajímal, ale kdyby i kruhy umělecké věc dále sledovaly a byly přivzány k tomu, aby úloha oddělení interiéru byla zdárně provedena.

Arch. Hübschmann: Vážené shromáždění! Společnost architektů ve svém celku nemůže v jedné schůzi takovou záležitost rozluštit, ale shoduje se v celku s tím míněním, že je třeba vzhledem k závažnosti věci udělati zkoušku ve skutečnosti a k tomu jsme ve chrám sv. Víta učinili námět, aby v tom stadiu, kdy bude odbourávána štítová zeď, byla anketa znovu svolána, aby se každý mohl přesvědčiti, zdali to postačí, aby nový interiér, jehož si architekt zajisté přeje, byl v celku, aby logika architektonického díla byla uplatněna a při tom aby nebyla poškozena integrita prostoru, jak jsme na ni zvyklí u starého kostela. Je tu obava, že kdyby byla bývala na prospěch logiky díla provedena úplná abeceda, jak se vyjádřil p. kanovník Šittler, že by byla docela nezajímavá. Také upozorňuji na to, že se musíme obávatí toho chudého a prázdného dojmu celku. Ostatně ten dojem máme už dnes, podíváme-li se na oltář, který prostoru nijak nevyplňuje, a každý přítel celkového interiéru by si musil přát vlastní restituci — třeba by to nebylo dnes možno — toho stavu, jak jej vidíme na rytinách korunovačních. Již tímto pouhým nabražením oltáře neogotickým oltářem se stala velká chyba, ale přes to není zajisté starý interiér tak ochuzen, aby nebyl sám o sobě celkem a takovou památkou, aby musil býti obětován. V tomto ohledu značí tedy toto stanovisko, totiž odsunouti rozhodnutí, jen jakousi etapu a stálo by to rozhodně za pokus vzhledem k tomu, že od vlastní dispoice bylo tolikrát a tolikrát upuštěno. Víme, že to byla jednou kaple sv. Václava, že to byly pokusy o dostavbu barokní, že to byl pokus o druhou věž a konečně také přemístění krucht, je rovněž takovým pokusem o přeměnu dispoice, poněvadž kruchta se vezme z dlouhé lodi a dá se do příčné lodi, dlouhá loď získá ve své logice, bude jí vyhověno, ale o to zase příčná loď bude ve své logice poškozena. Proto myslím, že každé rozhodnutí by se mělo odložit až do doby, kdy bude odbourány stěny patrné. Architektův zrak je obrácen ku předu, on nemyslí nazad. Ovšem to neznamená, že by se k památkám nebo k historii obracel zády, naopak, čím je doba pokročilejší, tím více vidíme, že úcta k starým památkám stoupá. Ale v tomto případě nemůže architekt přes to, že by chtěl celou koncepci viděti dokončenou, říci to tak snadno a rozhod-

nouti se, nýbrž očekává od toho pokusu, který by se mohl provést a jak jej p. arch. Hilbert slibil, že bude snad možno najít kompromis, aby se vlk nažral a koza zůstala celá", totiž aby ten interier zůstal zachován aspoň ve svém hlavním dojmu, a celkového prostoru aby bylo dosaženo, kdyby se odbourala hořejší část stěny. Jisto je, že památkové stanovisko orthodoxní by musilo žádati zachování celé stěny — snad se najdou stopy francouzské a snad i jiné gotiky —, ale architekt přece jen tomu celku musí dát určitou váhu a nemůže tedy jen hledět na tu starou část, nýbrž také na novou; ovšem nechce, aby nové části a celku bylo obětováno vše, co máme, a ta obava je odůvodněna. Co se týče stanoviska, které uvedl p. arch. Slégl, o příštím rozdělení těch dvou chrámů, které vznikly v různých dobách a z nichž jeden má ráz víry a druhý nevíry — at je to přiléhavé nebo ne —, ten rozdíl jistě tu je a přáli bychom si jej mít oddělený. Máme-li počítati s tím, že ty dva kostely máme zase oddělit, ať způsobem gotickým nebo lettnerem, nebo nějakou moderní skupinou nebo moderním oltářem, nějakou stěnou nebo mříží, značí to v každém případě zase rozdělení. Naskytá se otázka, nebylo-li by přece jen možno a radno zjistiti správné východisko pokusem, zda by se dalo docílit rozdělení, které tu bylo, a zároveň spojitosti. Myslím proto, že by byl každý další boj zbytečný, když pan arch. Hilbert a Jednota svatovitská snad přistoupí na to, aby se o otázce znova jednalo, až bude část stěny odbourána.

Zástupce Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta v Praze: Podotýkám, že všechny podněty, které byly vysloveny, rádi přijímáme a že podle možnosti k nim přihlídneme.

Dr. Karel Guth: Dámy a pánové! Mám dojem, že ti, kdo hájí památky, vyšli zde poněkud zkrátka, poněvadž to, co řekl pan dr. Wirth ve své přednášce a co bylo aplikováno na stavbu sv. Víta, to bylo vývody pánů zeslabeno a téměř vyvráceno, takže myslím, že valná část měla pocit, že nejsou ochránci památek oprávněni, aby zastávali takové stanovisko, a skutečně první, kdo mluvil památkově, byl p. arch. Hübschmann, kterému musím poděkovat za jeho stanovisko. Ale prosím, aby se to nevykládalo jako polemika, jestliže mluvím poněkud temperamentněji, neboť to mám ve zvyku a je to pochopitelné, zejména když jde o objekt takové důležitosti, jako je kostel sv. Víta, kde jistě příští generace nebudou mít podobné úlohy. Proto musím pochopitelně své stanovisko obhájit pokud možno nejvíce. Co jsem pozoroval až do poslední řeči pánů architektů — až na p. arch. Hübschmanna —, nemluví se o interiéru starém, nýbrž mluví se stále jen o tom, bude-li spojení vlnodné pro interier nový, ale o tom, co má vlastně tu ohromnou kulturní, památkovou a uměleckou cenu v 500letém vývoji, která je ve staré části, se vůbec nemluví. Snad mnoho vadilo, že tu nebyly obrázky, které by velmi posloužily, poněvadž máme-li obrázek před sebou, mluví se jinak, ten strhne každého. Vydávalo se zde, že Centrální komise, resp. jména jejích vůdců znamenají stanovisko ochrany památek, ale připomínám, že to bylo před dvaceti lety. Pánové, dnes jsem poněkud dále, než byl na př. prof. dr. Max Dvořák, toho jsme si byli vědomi již před 10 lety, poněvadž my v Praze jsme byli spolkem, byli jsme pokrokovější než vídeňská Centrální komise, protože ona byla institucí úřední. Pánové informujte se, co znamená generální konservátor a jeho restaurování! Stačí, když si představíte, že protektorem Centrální komise byl František Ferdinand d'Este, osobnost úplně konservativní, která naprosto neměla smyslu

pro moderní názory, pro niž byla moderní architektura ohromným hříchem. Je tedy pochopitelné, že úředníci, kteří byli pod ním, třebaš to byli generální konservátoři jako Dvořák a Riegl, lidé, kteří stáli celým svým životem za svými názory, přece jen i tací, jednotlivci musili podehnouti názoru, který jim byl diktován, a tlaku, který byl silnější než oni. Proto je pochopitelné, že stanovisko Centrální komise před 20 lety absolutně nemůže být pro nás směrodatné, že jsme nyní dále a že ochrana památek bude se ještě dále vyvíjet. Ještě když Riegl psal svůj „Denkmalkultus“, díval se na věci jinak, pro něho neexistovalo město jakožto celek, to znamená: on nehájil interierů uličních a náměstí jako celých organismů městských, nýbrž chránil jednotlivé budovy, facády atd. K tomu se došlo mnohem později a zase má Praha hodně na svědomí tento pokrok. Řeklo se zde, že to je vlastně musejní stanovisko, že velmi často se zasahuje do památek jak se chce a že se odnášejí jednotlivé detaily. Je to pravda, dělají to musejníci, ale jsou také takoví poutivci, kteří řeknou: památka se musí ponechat tam, kde byla, kam patří, a doufám, že se ke sv. Vítu také vrátí objekty, které tam patří, poněvadž, jestliže památka slouží kultu, nemůže zůstat ležeti ve sbírkách musejních, protože tam přijde méně lidí než do kostela. Myslím, že moderní musejník nesmí stát na hamizém stanovisku, aby nahlabal do svých síní materiál za cenu poškození památkového a uměleckého vzhledu kostela. Pokud se mluvilo o tom, že Riegl zapomněl na některé věci, ani to není dosti správné. Je pravda, neužíval slova „Zweckwert“, ale užíval, suším, slova „Gebrauchswert“, což je skoro totéž, poněvadž právě Riegl říká: „Kostela se musí užívat a proto se musí dělat koncese.“ Riegl nebyl tak slepý teoretik, aby toho neznal, on měl pak v Centrální komisi velké zkušenosti, že je nutno dělati koncese, a proto se dělaly, dělají a děláme je také my, jenže to není koncese, mluví-li se o tom, že se má nebo nemá otevřít provisorní zeď mezi starou a novou částí, poněvadž předpokládáme, že oba chrámy budou věnovány kultu a vždy to bude náboženské prostředí a že do nové části zase věřící něco dají; buď je zde počítáno na určitou obětavost ještě dnes nebo ne. Výtky, že vlastně přicházíme pozdě, slyšíme už 15 let, od té doby, co se staráme o ochranu, na každé komisi slyšíme: měli jste přijít tehdy, když se dělalo to a to. Měli jste zabránit, aby se na Štárměstském náměstí nebořila Krocínova kašna nebo Krenův dům. Kdo za to může, že jsme mladší o tolik desetiletí? To neznámá, že můžeme dát v plen, co ještě je, a jestliže památek je méně, tím více je musíme hájit. Jestliže naši předci měli více památek a mohli je obětovati, bylo to jejich štěstím i hříchem; my, poněvadž jsme ochuzeni, musíme hájit každý kus a proto nemůžeme tuto výtku přijmouti. Anketu jsme svolali proto, poněvadž jsme se o projektu spojení obou částí jako bezprostřední události dověděli teprve nedávno z novia, a tu jsme si uvědomili, že jde o ohromnou odpovědnost, která nespočívá jen na povolaných kruzích, na Jednotě svatovitské a podobně, ale na všech spolcích, které by musly vylechnouti pak výtky, že nemluvíly tehdy, když mluvíti měly. Kdybychom toho neudělali, třeba by to nepřineslo pozitivních výsledků, neměli bychom práva existovati jako památkový spolek. Proto jsme anketu svolali a tvrdím, že není pozdě. Dokud není přenesena celá kruchta, všechno je možno zachrániti, poněvadž návrh, který podal pan arch. Hübschmann, je stále možný a uvidíme, jak bude prostor utvářen, až bude zeď částečně odstraněna, kdo bude mít pravdu. Jsem pevně přesvědčen, že budeme mít pravdu my a ne ti, kteří hájí opak. Je pravda, že po-

hled na klenbu spojeného chrámu by byl krásnější, ale na druhé straně ať někdo popře, že ucelený interiér staré části nebude poškozen, když se odstraní křuchta a všechno, co je na ní. Ostatně zařízení není tak chudé; vedle toho, co bylo odstraněno v XIX. století, zbývá ještě dosti a musí být doplněno. Hlavní oltář musí zmizet a místo něho přijde snad rekonstrukce starého oltáře. Všechno ostatní, co máme v kapli, až na několik detailů, kterých není mnoho a které konečně nedovedly tak mnoho poškodit celý interiér, máme zachováno. Vybouráme-li však křuchtu, střední část interiéru zmizí. Mluví se zde o ideích tvůrčích. Ano, ale kdo je to? Matyáš z Arrasu, Petr Parlér nebo Mocker? Možná mluví o nějaké ideji tvůrčí a srovnávací stavbu ze XIV. a XIX. století? Což věděl Mocker, když pracoval, jakou ideji měl Parlér? Vždyť je vidět, že to nechápal je otázka, zdali by byl stavěl ony dvě věže na západě. Tu nelze provádět srovnání navzájem, tady nejde o nějaké doplnění tvůrčí idey ze XIV. století, nýbrž jen o zralý projev purismu XIX. století. Díváme-li se dnes na otázku oddělení nebo neoddělení obou částí jakožto na poškození kulturních hodnot, musíme si říci, že jde skutečně o určité hodnoty. Jedna stavba má 500letý vývoj, druhá, která je z XIX. století, je 50 let stará. A nyní si otevřeme řekněme: Bud' ta nová část je tak cenná, že se k vůli ní musí poškodit stará část, nebo — lépe řečeno — nutno pro zachránu nové části poškodovat část starou, která sama o sobě je tak krásná, že její interiér obdivuje každý, kdo do ní přijde. Spojili se obě části, bude stará část poškozena, to je, myslím, nesporné, poněvadž zmizí interiér, který tu je a který neodpovídá puristickému stanovisku, aby tu byly vyvinuty určité proporce. To je umělecká dedukce, kterou dělali architekti v polovině XIX. století. Bud' obtočí nová část bez staré a má právo na existenci, nebo neobtočí a nemá pak práva, aby kazila starou část. Jsem přesvědčen, že by nová část docela dobře mohla existovat odděleně také dále. A když si položíme otázku, je-li vlastně naše stanovisko, když hájíme tuto zeď, něčím mimořádným nebo méněcenným, srovnáme to s bojem o věž na začátku XX. století. Je to něco jiného, než boj o věž? Nevím, jestli někdo řekne, že to není totéž. Podíváme-li se na kostel svatovítský zevně, musíme říci, že kostel byl komponován tak, že dostane výsokou věž. A přiznáme si, že dnes kostel svatovítský nevpadá dobře, díváme-li se s Masarykova nábrežím, poněvadž jeho ohromná horizontála je ještě zvýšena tím, že uprostřed nad ní není tak vysoká věž, aby byla vykáčnickem, který charakterizuje věž vertikálně. Tím, že věž nebyla dostavěna, byla porušena konstrukce gotické katedrály, jak měla být dostavěna ve středověku, a přece nebude nikdo mít odvahu říci, že by se měla obětovat ta renesanční helma, nýbrž nutno uznati, že to bylo správné. A docela analogický případ je tento, poněvadž znamená, aby se prostor provedl tak, jak byl zamýšlen v XV. století. Proto má padnouti interiér, který nemá soupeře u nás a který je jedinou památkou, na níž můžeme docela dobře ukazati, jak se vyvíjelo naše umění od XIV. až do XIX. století?

Kanovník Sittler: K tomu, co pan dr. Guth řekl o původní ideové myšlence a o tom, co jsem řekl, bych chtěl konstatovati: Řekl jsem, že možná za těch proroko-

vaných 20 až 30 let nebo později přijde nová zásada, že přijde jiný Riegl, který to eventuálně prohlásí za zločin spáchaný na původní myšlence, že se to nechťelo provést. Tím jsem neřekl, že bych po tom toužil. Prosil bych, aby to bylo vzato na vědomí a nechťel jsem nikoho urazit, spíše jsem to myslel sarkasticky, poněvadž, jako ve všem, také v tomto případě se vyskytují hesla a někdy se jde krutěji za nimi ne že zájmu o věc, nýbrž často jen proto, že to je módu, která eventuálně za 20 let nebude platit. Jinak se shodují s tím, co řekl pan dr. Guth.

Arch. Šlégl: Srovnávací věž s prostorem, je jako srovnávací oře s uzdou. To je věc detailu a to může srovnat architekt v moderním stylu. Hlavní věc, myslím, proč páni historici jsou proti spojení těchto dvou částí, je způsob, jak slunce vstupuje. Stará část je opatřena vitráží, kdežto nová posílá slunce do katedrály přímo. Studená forma se odráží v jasném slunečním světle daleko studeněji a v tom smyslu netvrdím, že by se studená forma změnila a ani patina umělá ji nezmění. Formu, tesanou do kamene, změnil jen dlát a to je, jestliže vychází z víry a srdce, jediným možným spojitелеm po stránce vkusu a výtvarnosti. To bych si dovolil jako poznámku k vývodům dra Gutha.

Dr. K. Guth: Jen zkrátka připomínám, že máme patrně mylný názor. Myslím si, že architektura není jen prostor, nýbrž také hmota, a že věž není detailem; když gotický architekt dělal katedrálu, počítal se hmotou a jejím vyvrcholením. To je docela určitý názor, který zde projevil jasně stavitel gotické katedrály. To není maličkost, která se mohla přidělati, jak se chtělo. Jenže to, co udělalo XIX. století, že nedostavělo věž, vlastně poškodilo tendenci udělati skutečně hmotu. Docela dobře vyčítali to zase hlavně na základě vědeckých studií architekti XIX. století, což se musí k jejich chlobě přiznati, ale musil bych zase podle svého názoru trvati na tom, že architekturu dělá hmota a ne jen prostor. Jinak myslím, že by stačilo opakovati slova pana arch. Hübschmanna, mají-li se tam dělati letterny nebo nějaká mříž. Je vidět, že páni architekti cítí, že oba prostory nutno oddělit. Když letterny, tak zeď a počtíve, a zachraňte starý interiér.

P ř e d s e d a : Končím anketu a konstatuji, že zde byly vysloveny tři různé názory: názor krajně levý, který chce zachrániti katedrálu jak je, názor krajně pravý, který chce obě části spojit, a názor kompromisní. Myslím, že názor památkový a názor opačný, který vychází z uměleckých ideí, se dají těžko spojit. Je to konflikt, který dnes nemůžeme rozhodnouti a dovoluji si opakovati myšlenku, kterou jsem pronesl ve svých člancích v „Národních listech“, totiž: je-li zde spor, přenechme to řešení budoucnosti a neřešme toho sami. Necháme-li záležitost budoucnosti, není nic zkaženo. Budoucnost může zbořiti zeď, může udělati, co chce, tím není nic prejudikováno. Kdyby se tento princip byl prováděl vždy, mohli jsme mít všechny památky zachovány. Myslím, že hrozná ztráta, které jsme utrpěli právě proto, že nebyl ten princip prováděn, mají nás poučiti o tom, abychom se aspoň nyní této záslavy přidrželi. Nakonec děkuji všem, kteří se účastnili ankety, všem zástupcům historických i architektonických spolků, zástupcům úřadů, žurnalistiky a jednoty svatovítské za účast, kterou projevíli zájem o osudy svatovítského chrámu, a končím schůzi.

ODPOVĚĎ JEDNOTY PRO DOSTAVĚNÍ HLAVNÍHO CHRÁMU SV. VÍTA NA HRADĚ PRAŽSKÉM.

„Klubu za Starou Prahu. Ředitelství Jednoty pro dostavění chrámu sv. Víta na hradě pražském zabývalo se

ve své schůzi 11. t. m. obsahem váženého Vašeho příspěvu z 24. března t. r. a usneslo se k návrhu uměleckého

odboru a po vyslyšení stanoviska nejd. pana arcibiskupa metropolitní kapituly na následující odpovědi:

Otázka spojení či nespojení obou částí dostavěného domu nemůže být posuzována výhradně jen s hlediska ochrany památkové ceny uzavřeného kůru, neboť kůr jest jen součástí dispozice celkové, a sluší proto přihlížeti k celku jako k památce. Stanovisko to jest úplně oprávněno historickou cenou křížové lodi, jižního portálu, korunní klenotnice s mosaikou a velké věže. Všechny tyto části jsou umělecky a historicky rovnocenné kůru a nelze jich pro stávající oddělení štětem, jenž nese ostatně jasně rys prozatímnosti, odtrhnouti od kůru, došlo-li, třebaže o několik století později než původně počítáno, k možnosti jejich připojení. Tolik jen ze stanoviska cenění památkové hodnoty.

Dům svatovítský není však jen památkou, on jest živou stavbou kultu, což nelze přezírat. Třeba přihlížeti k účelu, jenž sám o sobě stal se také již památným, neboť již po celé tisíciletí slouží půda našeho domu kultu. Dvakráte již byla hodnota památková obětována hodnotě užitkové (kultu). Po prvé, když okrouhlý chrám, nedostatečnými svými rozměry, ustoupil basilice Spythihněvové, po druhé, když tato pro nedostatečnou velikost a zdobnost ustoupiti musela katedrále Karlově. Obě tyto změny diktovány byly zřením k hodnotě užitkové, kteréž hodnota památková musela ustoupiti. To, co zůstalo kultu zachováno z rozsáhlé dispozice Karlovy, nenahradilo však ani užitkové hodnoty basiliky Spythihněvovy a věky stále hleděly napravit tento nedostatek. Zprvu vestavbami pavlači do kapli a zřízením dvoupatrové kruchty, později (1673) pokusem o přístavbu tří lodí, obsahujících asi plochu lodi nejpůvodnější (1392) založených.

Poslední pokus zvětšiti užitkový prostor domu na míru potřebnou, stal se skutkem šedesátiletou činností Jednoty. Dům dokonán u velikosti, o jejíž vhodnosti ani po stránce estetické, ani historické nemůže býti pochybnosti. Velikost není neúměrná ani kůru, ani křížové lodi a odpovídá v poměrech tomu, co bylo XIV. věkem zamýšleno. Nelze proto míti obav, že by hodnota stáří vysokého kůru utrpěla přičleněním části tak zvané nové. Vysokému kůru zůstane vždy zachována nynější vnitřní výzdoba a výstavba, čímž bude se vždy lišiti od části přistavěné. Aby se vhodné připojení na kůr křížová lodi (starého původu), jistě znamenitě přispěje přenesená sem kruchta Wohlmutova a nadále nechť se postará umění dneška, aby hodnotnými díly vyrovnalo počáteční prázdnotu nové části. Podněty k tomu poskytnou v hojné míře kaple, okna, hrobní oltář sv. Vojtěcha, lavice a konečně i snad hrobka královská, splní-li se obava některých architektů, že bude nepřiznivě působiti, jsouc vklíněna do beztak malého prostoru vysokého kůru.

Odbor umělecký uváživ vše to, doporučil ředitelství, aby setrvalo na programu bezpodmínečného a nerušeného spojení obou částí domu v jediný, účelový, architektonicky i historicky oprávněný celek. Ředitelství, jehož povinností jest provéstí stanovami Jednoty vytčený úkol, nemůže jinak, než váženému Klubu za Starou Prahu sdělit, že musí setrvatí na svém programu, podle něhož by spojila s urychlením — vzhledem k oslavě tisícího výročí smrti knížete sv. Václava — obě části domu v celek, jenž došel již výrazu i v zevnějšíku domu. — Praha, 15. dubna 1924. — Znamenáme se za ředitelství: Vojtěch Josef Schoenborn v. r., předseda. Podpis nečitelný, jednatel.

DOSLOV K PŘÍPADU SVATOVÍTSKÉMU.

Doslov je velmi prostý a velmi smutný. Jednota pro dostavění chrámu sv. Víta zůstala důsledna ve svém původním rozhodnutí a necitila se také anketou nikterak vázána. S rychlostí, jaké při dostavbě svatovítského chrámu nikdo ze současných generací nepamatuje, bylo zdivo kůru v létě roku 1924 rozebráno a sestavuje se již v severní křížové lodi. Spojení obou částí je uvolněno a provedeno. Zmínky zasluhuje, že Společnost československých architektů v Praze ještě dne 14. května 1924 zaslala Jednotě pro dostavbu chrámu sv. Víta tento delší přípis:

„Společnost architektů nechce nikterak pochybovati o důležitosti praktické stránky Vašich důvodů a jest si od počátku vědoma nesnadnosti otázky v tomto směru. Ale podle našeho názoru nelze nikterak opomíjeti nedostatek představy o příštím stavu a proto dovolili jsme si požádati Vás o laskavé opatření kresebných dokladů ke studiu budoucí úpravy, provedené po Vašem rozhodnutí, jmenovitě perspektivních, spolehlivě předvádějících nový stav. Jsme přesvědčeni, že tohoto pokusu o získání jasnosti v této věci nebude Vámi opomenuto, a prosíme zdvořile, aby v tomto bodě bylo Vámi studium otázky laskavě umožněno. Vedle tohoto doplnění studia významné otázky spojení obou lodí pokládáme však za nevyhnutelné, aby zastaveno bylo bourání zdi do té doby, dokud nebude definitivně rozhodnuto o způsobu spojení obou částí. Jsme totiž toho přesvědčeni, že rozdělení obou částí musí býti vyjádřeno a že předem musí býti jasno, jakým způsobem proveden bude přechod z jedné části do druhé. O povaze a úpravě tohoto přechodu nebylo dosud jednáno, ačkoliv o jeho nutnosti nemůže býti ani ve Vašem ředitelství sporu. Význačně

svědčí pro něj důvody estetické, historické i užitkové, a proto doufáme, že Váš zájem na interiéru svatovítském nalezne si cestu ku vypracování studii problému nejnaléhavějšího právě ve chvíli, kdy starý stav má býti odstraněn prozatím bez náhrady. Pokládáme za účelné podniknouti vše, aby této otázkou byl především věnován zřetel, protože každé nejisté a neznámé provisorium poškozuje chrám i myšlenku jeho dobudování.“

Bohužel, bourání zastaveno nebylo, jakýkoli odklad nebyl připuštěn a ponechání kůrové arkády jako děličku letneru nebyla v rozhodujících kruzích věnována ani povinná pozornost, ač toto řešení značilo pro obě strany přijatelný kompromis. Jakýmsi zevním povzbuzením stal se pro Jednotu svatovítskou také průběh a výsledek ankety o této otázce, kterou podnikl pod vedením Dra Jíry deník „Národní Osvobození“. Vyzněl ovšem proti stanovisku klubovnímu, které bylo všeobecně zlehčováno a posmíváno a pranýřováno dokonce v komunistickém „Trnu“. Vyzněl tak proto, poněvadž anketa byla od počátku se zřetelem na potřebný výsledek organizována a měla poskytnouti další příležitost k morálnímu zdolání Klubu za Starou Prahu. Zdá se však, že vnitřní důvody, které pojednou tak omladily činnost Jednoty svatovítské, byly zcela jiné a zůstávají pečlivě utajeny. Snad se jednou i veřejnost doví, do jaké míry rozhodovaly v tomto případě i církevní obavy, že by při vzniku dvojí svatyně u sv. Víta přihlásila se o jednu z nich — církev československá. Bylo-li tomu tak, stal se chrám svatovítský opět obětí velkého omylu a obav před čímsi, čeho nikde nebylo. Před veřejností zodpovídají nyní za provedení čin nejen funkcionáři Jednoty, nýbrž také umělci, kteří se vahou svých názorů a své autority zasazovali o spo-

jeni obou prostorů, často s nebyvalou vášnivostí. Klub je jist, že chrám pobožením kůru neziskal a že výsledkem celé akce bude i ve veřejnosti tak velké zklamání, jaké se zmocní každého nepředpojatého návštěvníka již nyní, vidí-li, co bylo způsobeno. Zvítězila architektonická zása-
sada, ale jeden z hlavních klenotů uměleckých a histo-
rických, to nejvzácnější a v skutku posvátné, co poutalo
ke chrámu svatovítskému každého Čecha, je zničeno.
Historický interiér svatovítský, jehož každý kámen značí
kus naší minulosti, velikosti i neštěstí, jehož prostředí
vzpřimovalo hlavu i ducha, zmizel, ustoupil bezduché
prázdnostě a pustotě, přestal býti národní svatyní. Dilo

je skončeno. Budoucnost nám teprve poví, proč byl pro-
veden tento čin nejen proti zásadám památkové péče,
nýbrž i proti národnímu významu chrámu sv. Víta. Klub
za Starou Prahu nemá nejmenší viny na této události
a věří, že, nalezl-li pochopení pro své stanovisko v době
nynější, dostane se mu zadostiučinění — jako již tak často-
krátě — později. O těch pak, kteří s tak nadšeným zá-
palem projektu Jednoty pro dostavbu chrámu sv. Víta
pomáhali ve jménu moderního umění, předpokládá Klub,
že zůstanou stejně pozornými strážci a průkopníky zá-
sad moderního umění v případě dostavby chrámu sv. Víta
i vždy přístě, zejména při zařizování novostavby.

PALÁC THUN-SALMSKÝ V PRAZE BYL ZNIČEN!

To, čemu se Klub za Starou Prahu snažil zabránit
od doby popřevratové, stalo se v létě roku 1924 skutkem.
Paláce Thun-Salmského v Jungmannově třídě, čp. 35-II.
není! Značí to políček výsmechů o zvelebování Prahy,
jakého se reakce již dlouho neodvážila. Není divu, že
znechutil, vrhl nepřiznivě světlo i na poměry na Staro-
městské radnici a znovu upozornil na potřebu bezod-
kladného uzákonění památkové ochrany v celé republice.
Na místě palácovém zeje zatím obrovské prázdné pro-
stranství a co nejdříve počne se tu stavba obrovské
kancelářské budovy Škodových závodů. Klub za Starou
Prahu neměl ani výkonné síly ani nepřímého vlivu, aby
zkáže zabránil. Zaslal však zemské správě politické pro
Čechy dohlédací stížnost tohoto znění: „V nedávných
dnech prošla denním tiskem zpráva, že rada hlavního
města Prahy svolila ke zboření výše uvedeného paláce
i co do průčelní budovy do Jungmannovy třídy a na jeho
místě že zbudují Škodovy závody nový svůj obchodní
dům. Stručná a strážlivá tato zpráva znáči však se stano-
viska památkového případ tak zarmocňující a pro osvo-
bozenou Prahu tak zahanbující a trapný, že Klub za
Starou Prahu, ač je si vědom, že už význačné a s vy-
braným vkusem vylouštěné této stavební památky z druhé
poloviny XVIII. století při existenci neudrží, neváhá zjistiti
okolnosti, za jakých se tak stalo, a je nucen spatřovati
i v tomto případě odstrašující příklad, jenž vyvolává
opětovné obavy a nejistotu o existenci všech pražských
památek. Je sice všeobecně známo a denní tisk přináší
o tom denně doклады, že půvaby a přitažlivostí Prahy
jsou podmíněny především jejími památkami a situační
malebností. To však nevdadlo, aby v býv. paláci Thun-
Salmském v šestém roce trvání republiky, kdy se píše
a mluví o nutnosti zvyšování péče o zevní vzhled hlavního
města, byla zcela brutálně zničena jedna z monumen-
tálních budov, která byla nejen Jungmannově tř., nýbrž
celé vnitřní Praze velkou ozdobou. Umělecká Beseda,
která tu měla až do nedávna sídlo, nenastěhovala se do
tohoto paláce náhodou, nýbrž právě pro jeho repre-
sentaci vzhled. Po převratu projevily o tuto budovu
zájem i některé cizí legace, ale bohužel stala se obětí
výnosné spekulace, která končí její naprostou zkázou.
Klub za Starou Prahu od roku 1920 veřejně i podáními
k příslušným úřadům dovolával se pro tuto památku
ochrany a hlavně dohledu zabezpečovacího a dostalo se
mu od magistrátu hl. města Prahy ujištění, že úřad koná

svou povinnost. Výsledek však jakoby byl výsměchem
nynějšího majitele budovy a pozemku vůči Praze, zá-
konům i veřejné služnosti. Klub za Starou Prahu dovoluje
si proto podati dohlédací stížnost a žádá zdvořile: 1. K vy-
řešení definitivní úpravy tohoto paláce a jeho okolí byl
vypracován regulační plán, jemuž se dostalo schválení
zemským správním výborem. Tato regulace povoluje nej-
vyšší zastavění třípatrové. Rada hlavního města Prahy
povolila však nyní o své újmě zastavení pětipatrové. Klub
za Starou Prahu zdvořile žádá o zakročení v této věci
a o donucení stavebníka, aby stavěl i novostavbu podle
schválené regulace, t. j. nejvýše do tří patér. 2. Klub
za Starou Prahu žádá o vyšetření, zda konala povinnost
stavební policie. Je nutno zjednat jasně v záhadě, jak
bylo možno, aby stavebník, který měl povinnost chrá-
něný dům zabezpečiti, mohl jej soustavným ponecháním
ve stavu úplného a úmyslného zpustnutí připravit k zání-
ku, jenž odpovídá jeho plánům, a to za tak závažných
okolností, když se stavebník od prosince roku 1923 nikte-
rak ani veřejně netajil, že mu jde o stržení budovy za
každou cenu. Klub za Starou Prahu žádá o vyšetření, kdo
zavinil tuto nedbalou péči o památku jako objekt stavební,
a doufá, že v případě nutnosti budou z výsledku vyvo-
zeny neupřesně všechny důsledky. 3. Klub za Starou
Prahu žádá o laskavé vyšetření, zda bylo zakročeno
proti staviteli, jenž byl pověřen pracemi v budově a v
jejím sousedství a při tom trestuhodně zanedbal povinnou
péči o budovu a zda není snad doložit pro to, že do-
konce sám ke zkáze pomáhal. Klub za Starou Prahu
doufá, že jeho snaze bude porozuměno a že se mu do-
stane podpory hlavně z toho důvodu, že případ uplatňuje
opět moc veřejné libovůle a zvlé v poměru k pa-
mátkám a že zesměšňuje význam záštity, za jakou byl až
dosud považován v příznivých případech regulační plán.
Klub připomíná neblahé důsledky, které může tento za-
hanbující čin Škodových závodů vzbudit u všech podobně
interesovaných nepřátel památek pražských i v celé re-
publice a dovolává se pro své snahy vzácné podpory
nejen jménem svého členstva, nýbrž i za mnohé občany,
které tvrdé gesto Škodových závodů bolestně překva-
pilo a rozhořčilo. Klub nevyčerpává ovšem touto stíž-
ností a žádostí své akce, předstoupí s ní i před veřejnost,
poněvadž není možno, aby bylo lze jen takto nečinně přihlí-
žeti k řádění sobeckých zájmů. Stížnost tato byla odeslána
dne 26. srpna 1924, do nejnovější doby není však vyřízena.

DRUHÉ ČESKÉ DIVADLO V PRAZE.

Původní zpráva poroty soutěže na vyhledání místa
pro nové divadlo zaznamenává vážné důvody pro anebo
proti jednotlivým místům, jež při soutěži přicházela

v úvahu. Poněvadž trváme na stanovisku, že byla tato
soutěž jediné za tím účelem vypsána, aby vnesla trochu
světla v otázku, na kterém místě by vlastně nová bu-

dova divadelní nalezla nejspíše oprávnění a možnost svého vzniku, citujeme tu tyto důvody a rozvádíme je.

Nejvážnější a také nejčtenější přicházelo v úvahu náměstí Republiky, kde kasárny Jiřího z Poděbrad a hlavně ostatní desolátní dnešní stav by ustoupil bez zvláštních obtíží nové projektované budově. Po stránce komunikační lze v tomto uzlu okružní třídy Revoluční, v budoucnu projektované jako hlavní, a třídy Poříčské, jako odbočující, snadno vyvinouti klidný prostor a to buď před čelem divadelní budovy ve směru k Revoluční třídě nebo ve směru na Poříč. Obrácení čela divadelního a vytvoření divadelního náměstí do třídy Revoluční má rozhodně své oprávnění pro budoucí funkci okružní třídy, ačkoliv se divadlo při této situaci obrací bokem k pohledu od Příkopů. V případě obrácení čela divadla do třídy Poříčské jest nevýhodou druhordnost jejího charakteru oproti budoucí třídě Revoluční a poměrně i menší hloubka, takže jest i menší možnost ku vytvoření divadelního náměstí.

Rozhodně až na třetím místě přichází v úvahu situování divadla v symetrále úhlu Revoluční a Poříčské třídy, tedy v kritickém místě komunikačním, při němž se příkládá vlastně oběma komunikacím nepřímo stejná funkce, kde možnost vytvoření divadelního náměstí téměř odpadá a kde konečně, což zvláště accentujeme, nejvíce při tomto řešení vyniká nadpočetnost dominant: Prášná brána, reprezentační dům, celnice a eventuelně nové divadlo. Výhodou oproti dřívějším způsobům situování jest obrácení divadelního čela přímo k pohledu od Příkopů, ačkoliv tento pohled přichází v úvahu v poměrně malé délce.

Stavěti nové divadlo v ose Příkopů by bylo velice působivé, kdyby byl empir nepředěšl naši doby svoji „Celnici“. Zdá se nám velikou nehorázností bourati anebo přenášeti na jiné místo „Celnici“, tento jediný skvělý příklad ze stavby měst, který nám, bohužel že jediný v Praze, empir zanechal ze své velkorysé koncepce. Ostatně po stránce komunikační může v tomto místě maximální frekvence zůstatí jediné dnešní celnice, nikoliv však budova tak životná jako je divadlo, které by si pro vhodnou regulaci vyžádalo nespílitelných obtíží. Názor, že jest možno ponechatí pouhé čelo Hyberského kláštera a zbourati ostatní jeho části nebo budovu finančního ředitelství, je stejného rázu jako v předešlém

případu, ježto tvoří tyto hmoty dobrý a úplně vžitý celek, nehledě ke skutečné architektonické hodnotě jmenovaných budov. Komunikační nesnáze zůstávají téměř tytéž jako při předešlé situaci, ať již by šlo o postavení přední frontou k reprezentačnímu domu nebo do Hyberské ulice.

Situování divadla u Štefaníkovy mostu, primérně tam situované architektky Englem a Hübschmanem při regulaci petrské čtvrti, má svoji nevýhodu v odsunutí nového divadla na samý okraj vnitřního city, ačkoliv při dobrém regulačním a výtvarném řešení by se dalo z této situace hodně vytěžit. Jest přirozeno, že blízký komplex kláštera sv. Anežky vyžaduje dobrého a pietního řešení.

Situaci divadla ve Vrchlického sadech, ať již budoucí osud Wilsonova nádraží jest jakýkoliv, činí nemožnou charakter Hooverovy třídy, jež zůstane vždy komunikací těžké vozby, hlavně pak nízký terén oproti Hooverově třídě a Wilsonovu nádraží, pod nímž by se tato reprezentační budova v pravém slova smyslu utápěla. Nesporná výhoda společné obsluhy dnešního Národního a nového divadla přiváděla některé ze soutěžících na myšlenku, stavěti nové divadlo v sousedství dnešního „Národního“. Lze si domyslíti, do jaké míry zatížena by byla pasáž Národní třídy těmito dvěma navštěvovanými budovami a jakých obtíží by si nová budova vyžádala na tomto místě. Za žádnou cenu by nesměl utrpěti klášter sv. Voršily, ani jedinečná stavba Žitkova. Se stanoviska výtvarného řešení by tu byla úloha zvláště těžká, ačkoliv zásadně, je-li Národní divadlo vyjádřeno rytmem, zdvihem, musela by býti nová budova jediné kladem čili, jestliže jest postavení Národního divadla s osou kolkou k Národní třídě, mohla by se hlavní osa nové budovy vyvinouti pouze rovnoběžně s Národní třídou. V tom byl ovšem zásadní omyl některých projektů, při nichž nová budova konkurenci své architektury ubíjela Národní divadlo.

Konečně se třeba zmíniti o místě na asanačním bloku čis. X., jež bylo předmět ze soutěže přímo vyloučeno jako stavení filosofické fakulty, nepřímo svými malými rožerými, a o místu proti budově Národního shromáždění, při němž křížovníká soutěska vedla autory po stránce památkové k nehorázným přehmatům.

Architekt Vl. Wallenfels.

HRAD LIPNICE.

Málo jest hradů u nás toho rozsahu i významu, které by byl stihl osud státi se zříceninou v době poměrně tak pozdní a nedávné, jako je tomu právě u hradu Lipnice u Německého Brodu.* Do roku 1869 téměř intaktní, třeba již velmi sešlý, podlehl katastrofálnímu požáru a dílo zkázy pak pokračovalo nezdárlitelně. Čeho neznělí dravý živel, o to se postarala indolence, ne-li přímo zloba lidská, takže dnes, po půlstoletí patříme na truchlivé ssutiny památky, v každém směru nad jiné významné a cenné. Ochrana památek, přes veškeru péči instituce k tomu cíli zřízené, stále ještě je více než nedostatečná, neboť ji chybí jakákoliv exekutiva a nejlepší intence ztroskotávají o nedostatek prostředků ostatních, hlavně právních a finančních, jakož i o neporozumění

* Toto pojednání bylo napsáno roku 1918 jako hlavní stať do chystané propagační publikace o hradě Lipnici, jejímž cílem mělo býti získání zájmu a prostředků k záchranné výstavbě této hradní památky. Poněvadž k vydání zmíněné publikace nedošlo a oázka zachráněná hradu Lipnice nepřestala býti dosud nedořešenou, otiškujeme toto pojednání, které nepozbylo významu. Pozn. red.

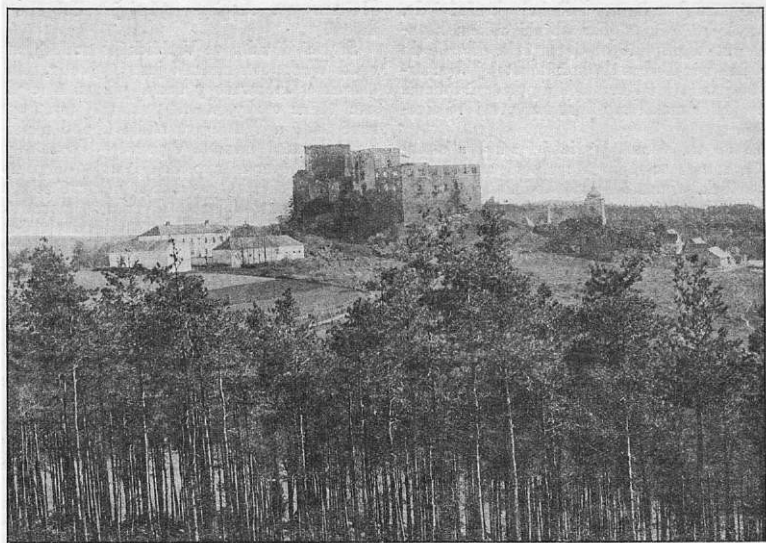
se strany těch, v jejichž rukou se osud památek zpravidla nalézá. Přesto péči zesnulého konservátora, jakož i za podpory tamního panství a Centrální komise ve Vídni v roce 1913 a 1914 započaly nejnutnější práce zabezpečovací tak, že krásná kaple byla opatřena krytem a právě tak byla konservována věž, při ní stojící. Nebyti náhlého vypuknutí války, jistě během tří let byla by se provedla veškerá nejnutnější zabezpečovací opatření a nemusilo dojít k tomu, k čemu bohužel došlo, totiž ke zřícení největší části velké věže a vnitřních zdí velkého paláce na konci roku 1916 a v květnu roku 1917.

Až do této doby se jevila Lipnice jako mohutná stavba, bez sířech a stropů, ale v jádru svého zdíva úplná, tvořící mohutnou skupinu převážně horizontální, kterou obrovitá věž na jižním konci ovládala a jí dodávala charakteristickou siluetu. Zříceniny věže v prosinci r. 1916 byl hrad oloupen o tento svůj mohutný obrys k nenahraditelné škodě netoliko zříceninou, ale i obrazu místa pod ním ležícího, ba celé širé krajiny, kterou hrad ovládal.

I přes toto zkomolení kontury hrad skýtá stále ještě mohutný dojem zblízka i zdáli a co zachoval ve svém jádru, je památkou velmi účtyhodnou a tím více volající po záchraně toho, co tu ještě zbývá. Po stránce stavební má Lipnice velmi význačné partie, náležející různým obdobím, z nichž nejstarší lze klásti as na počátek XIV. století. Vědecká probádání umělecko-historická ponechávám odborníkovi a tu stačí upozorniti jen na význačné části, jako hlavní bránu s krásně klenutým průjezdem asi z 1. poloviny XIV. století, mohutné sklepení v polopodzemí a zachovanou místnost nad ním, taktéž

Západní průčelí velkého paláce, obráceného k městu, zachovalo poměrně nejvíce někdejší ráz a působí mohutným dojmem zbytků arkýřových konsol, řadou krákorců ochozu a spodkem obranné vížky as uprostřed délky palácové fronty, jakož i mocným obloukem nad pavlánem, který se připojoval k ochozu, běžícímu kol sousední věže. Celá tato západní fronta, nad městem se vypínající, náleží svým heroickým charakterem jistě k nejlepším svého druhu.

Lipnice však si zachovala ještě dva interiéry: jeden v severozápadním nádvoří v prvním patře, sklenutý ori-

Hrad Lipnice u Německého Brodu před zahájením prací zabezpečovacích. Pohled od severovýchodu.

klenutou, točitě schodiště z tesaného kamene mezi velkou věží a palácem, mohutné sklepení v polopodzemí v severním palácovém křídle o šesti polích, jež tvoří hrotité oblouky o čtyřech mohutných tesaných pilířích (vlastní klenba je pozdější). Dále na zbytek starého průčelí této části s úzkými okny a konečně na kapli sv. Vavřince, perlu hradní, která se druzí přes své malé rozměry důstojně ke kapli, jež se zachovaly na našich královských hradech.

Tvořila kdysi presbyteř prostorů ve věži, jenž byl lodí kaple a skládal se z jednoho pole klenbového a pětistranného závěru se třemi okny s kružbou dosti bohatou, jen částečně zachovanou. Její dnes zřícená žebra vybíhala z přípor krásně tesaných a zdobených lidskými maskami a zvířecími podobami. Na straně epistolní se zachovaly sedilie. Oblouk triumfální a poněkud i zdvo pod klenbou jeví stopy figurálních maleb, již již mizících. Někdejší loď ve věžním přízemí je prostor čtvercový s okosenými kouty s výklenky, sklenutý smělou kapli a zdobený pěknou štukovou, žel značně poškozenou, výzdobou as z počátku XVIII. století.

Nejnižší část hradní pochází z období pozdně gotického, již pod vlivem pronikající renaissance, jak o tom ještě hojně svědčí zachované veněře, okna a dveře.

ginelní cihlovou klenbou síťovou s dekorativními svorníky a s arkýřovitým prostorem směrem k městu částečně zazděným, jehož formu bude možno určit až po technickém zabezpečení této části, jež, mimochodem řečeno, jeví povážlivě trhliny. Druhý prostor je v prvním patře největší věže, zvané „Samson“, přibližně čtvercový, s mohutnou klenbou rázu již velmi pozdního, s posledními reminiscencemi na gotické klenby síťové. Také sousední přístavek zachoval v obou patrech dekorativní klenby cihelné, pozdně gotické.

Poněvadž veškeré části architektonické, jako obruby a pruty okenní a dveřní, konsoly a krákorce jsou vytesány z domácí výtečné žuly, jest veškerá profilace, pokud nebyla mechanicky poškozena, zachována ve stavu naprosto nedotčeném. V souhlase s tvrdým materiálem je sice tato plochá, ale přesto podivuhodně jemně provedena. Týž výtečný materiál dovozoval neobvykle velké rozměry, jak o tom svědčí mohutná nadpraží portálů a obrovské konsoly a krákorce, což nemálo přispívá k monumentalitě této zříceniny. Žel, že se týž materiál málo osvědčil ve zdivu lomovém, neboť nepřipouštěl náležité vazby a nespojoval se snadno s maltou, s níž ostatně bylo očividně šetřeno, takže přes sílu zdí se snadno tyto roztupují, jako tomu bylo

u velké věže a jak se hrozivě jeví na severozápadním nároží palácovém. Snad z těchto důvodů je značná část zdíva velkého paláce promísena zdívem cihelným. Cihelný byl také mohutný komín, na horním konci osmiboký, zajímavá památka technická, která byla na jaře roku 1918 sražena vichřicí.

Hrad je dosud z velké části ve stavu politováníhodné devastace. Obrovské hromady sutin vyplňují spodní patra hradní. Zjistě, že je v nich pochován mnohý cenný detail stavební a není vyloučen po jejich odstranění a prozkoumání odborníky nález cenných zbytků někdejšího zařízení, pokud nepadlo za obětí požáru a zničení, jak o tom svědčí na př. nalezené zbytky krásných kachlů.

Záchrana hradu před další destrukcí nebude snadná, zvláště jestliže uvažíme výjimečné obtíže, které dnešní doba způsobuje. I v tom je kus tragiky této stavby, že pomoc přichází v době tak svízelné. Přesto není pochybnosti, že spojenému úsilí všech činitelů se podaří zdolat i tyto mimořádné potíže. Toho času by postačilo zabezpečiti partie zvláště ohrožené na severozápadním palácovém nároží se zachovanými zajímavými klenbami síťovými a to tím způsobem, že by se silnými železy a válcováním nosičem připoutala trhlá severní zeď hluboko do zdíva.

Po odstranění tohoto nebezpečí bude možno přikročit k zabezpečení zmíněných klenb vyspravením jich, zalitím a opatřením bezpečného krytu betonového. Taktéž bylo by možno přikrýti věž „Samson“ a přístavek nízkou stanovou střechou a šindelovou krytinou. Po zabezpečení obou nejhroženějších částí bude nutno zachytiti a upravit veškeré chatrné zdivo, zazditi a zabezpečiti a zabetonovati trhliny, zčistiti kusy tesané, střechu nad hlavní branou, jedinou zbylou po požáru, vyměnit za novou a konečně i přikročit k oprávněnému pahýlu velké věže, neboť podle tvaru krajové čáry lze očekávatí další zřícení v nebudoucnosti. Zkrátka bude nutno uvéstí zříceninu do stavu, který by vylučoval další rozklad.

Teprve po technickém zajištění zřícenin bude možno přikročit k jistým úpravám, jako instalování hradního lapidaria a musea v některé ze zachovaných místností, ku zřízení bezpečných schodišť a příchodů pro obecnost, zřízení bytu kastelánova pro stálý dozor na hradě a kontrolování příchod návštěvníků.

Na konec, jakmile bude po ruce dosti hmotných prostředků, bude radno přistoupiti k rekonstrukci hradní kaple sv. Vavřince. Jestliže pro zachování celé zříceniny je směrnatou toliko a jediné zásada konservování, t. j. udržení její ve stavu, v jakém se nyní nachází, a při níž jsou změny přípustny jen potud, pokud snad jsou technicky nevyhnutelně nutny a podle toho jako novodobý přídavek také vyjádřeny, při kupli, jakožto dílu vskutku uměleckého jest oprávněna úplná technická rekonstrukce, t. j. opětne sestrojení klenby křížové s použitím žebér a svorníků, nyní ležících dole, vyzdění prsů klenbových, upevnění a doplnění kružeb okenních, zasklení jich, znovuoimítnutí zevní i uvnitř a pokud ještě bude možno fixování sporných zbytků fresek na zdech i vítězném oblouku. Prostorný otvor v ose kaple se zazdí a přístup bude původním vchodem na straně severní. Taktéž barokní kopule se opraví a znovu omítně, případně doplní.

Jestliže se i kaple navrátí původnímu náboženskému účelu (proti čemuž by nebylo čeho namítati), bude se po své rekonstrukci jeviti jako velmi krásný a originelní prostor barokní s centrální lodí, mohutnou kuplí a gotickými presbyteriem. Rekonstrukcí kaple splatíme velký dluh, kterým jsme povinováni této historické a umělecké památce.

Zachování a udržení zříceniny hradu Lipnice se stane záslužným činem, k němuž jsme povinni se stanoviska národního, z úcty k památkám své minulosti, svých dějin a kultury, jím také prokážeme svoji dnešní kulturní zdatnost. Jest na naší veřejnosti, aby podle možnosti podporovala toto nesnadné, ale záslužné dílo.

Prof. Dr. arch. Antonín Engl.

JAK POKROČILA ZÁCHRANA HRADU LIPNICE.

Záchranné práce na hradě Lipnici u Německého Brodu nejsou v organisaci ochrany památek kapitolou zvláště utěšenou. Nejsou tím vini místní činitelé, jejichž práce po všech stránkách je hodna všeho uznání, spíše však souhrn okolností, které vždy spolupůsobí při povaze práce, jaká — jak případ vzorné opravy Košumberka poučil — závisí neméně na pohotovosti peněžní, než na zájmu nejširších vrstev a úplné hladce fungující organisaci.

Zajišťovací práce na hradě Lipnici po převratu provedené*, byly zhruba tyto: Na podzim r. 1919 byla doplněna krytina vrátnice na straně jižní, v části směřující k vnitřnímu dvoru. Na kapli, jejíž střecha byla v zimě r. 1918 — 19 vichřicí stržena, odnesena na prostor mimo hrad a úplně rozbita, byl postaven nový krov. Krytina šindelová na kapli byla zřízena teprve na počátku dalšího pracovního období. Hlavní prací r. 1920 bylo však zakrýti věž „Samsonu.“ Kromě toho bylo pracováno na odstranění sutin a provedení nutných vazeb klenbových, vedle méně významných prací, jichž si započeti opravy vůbec vyžadovalo. Rok 1921 značil přestávku v práci a léto r. 1922 bylo místo oprav vyplněno nemilým intermezem výkopů na hradě, jejichž pohnutky i kvalita značně a zcela právem vzrušila veřejnost. (Nár. L. ze dne 6. VIII. 1922,

č. 213.) Když pak v červenci r. 1922 byla povolena na zajišťovací práce další státní subvence, byl proveden ing. Liškou podle návrhu Státního památkového úřadu zákrty obou světnic v jihozápadním rohu hradu (část t. zv. Thurnova paláce).

Ochranné práce omezovaly se tudíž téměř výlučně na nutná zastřešení a — budiž dovoleno to říci — vnější impuls k nim za nepříznivé finanční situace Sboru pro záchranu hradu Lipnice dávaly většinou splátky, resp. povolování státních subvencí. Stav zdiva hradního byla věnována dosud pozornost menší, ačkoli stav tento je dnes přímo katastrofální. Sbor sám upozorňuje na západní světnici zed hradní od rohu Thurnovského paláce až po věž „Samson“, která v celé ploše se vychyluje směrem západním. Špatný stav okolního zdiva a nezajištění rubu klenby způsobilo, že klenbovým oblouk mezi kaplí a schodištěm na jihovýchod od kaple v zimě r. 1922 — 23 se zřítíl. Poruchy gotických klenb obou velkých světnic v jihozáp. rohu se i po zřízení krovu a krytiny značně zvětšily a také klenba „Samsonu“ trpí vlivy povětrnosti. Celý hradní objekt je velmi sešlý a vyžaduje dnes zasažení mnohem energičtějšího a tempa rychlejšího, než jaké vládlo dosud.

Na štěstí není třeba dáti se ovládati pesimismem, neboť i dnes lze účelnou — ovšem rychlou — novou akci dosíci žádoucího cíle, i když pomoc dosavadního vlastníka hradu je dnes z pochopitelných důvodů téměř mimo

* Práce do r. 1917 i mladou organisaci jejich přehlíží St. Stuna v článku „Jak pokročila akce na záchranu hradu Lipnice?“ (Hospodářský a samosprávný věstník, Něm. Brod, roč. 1917, str. 100 n.)

úvahu. Dvěma prostředky disponuje stát, který zajistí splni svoji povinnost: Platná ustanovení umožňují především užiti pro výpomocné práce podle analogie nouzových prací sil nezaměstnaných a dosíci tím podpory mini-

bezdůvodnými průtahy, ale stejně nesmí býti odkládána předem jako ovšednělá hračka. Prvé je věcí zúčastněných úřadů, druhé je však věcí veřejnosti. Na této záleží v takovém případě mnohem více, neboť je zbytečno

Náměstí v Železném Brodě. Pohled na severní část, ohroženou projektem novostavby městské spojitelné. Zničený mají býti tři velké štítné domy vpravo ze století XVIII. a počátku XIX, mezi nimi vzácná památka architektury dřevěné. Celek tvoří poslední zbytek starého Železného Brodu na náměstí. Vpravo budova nové radnice z konce XIX. století na místě památné radnice dřevěné.

sterstva sociální péče, druhou pak výhodou jest určité zlevnění práce, spojené se zajišťováním zdíva, takže státní subvence z úvěru na ochranu památek, i když by se pohybovala také pro příští pracovní období ve výši příspěvků dosavadních, značila by procentuálně výpomoc poměrně značně vyšší. Akce ústředí Klubu českoslov. turistů dává pak naději, že jednání o koupi hradu povede k cíli a že podniti i větší obětavost místních činitelů samosprávných, jestliže si jen uvědomí, čím by historicky, uměleckohistoricky i esteticky bylo Německobrodsko bez jedinečné siluety lipnické. Věc lipnická nesmí omrzeti

dokazovati, že přetížené úřady nemohou se věnovati místní drobné práci organizační.*

Doufejme, že se Lipnice v příštích letech dočká výsledků takové drobné práce, neboť dnešní její stav je hroznivým vykičňíkem. V. W.

* Že na př. památkový úřad s nejvyšším napětím sil stačí sotva na dohled, dokazuje okolnost, že pracovní program roku 1924 obsahoval jen v kapitole konservace zřícenin dva c et objekty (Dobronice, Choustník, Košumberk, Kozi Hrádek, Lipnice, Pecku, Plzeňec (dokončení opravy rotundy), Polnou, Rábi, Radyni, Svojanov, Trocnov, Třebovětice. (2. tvrz), Zbiroh, Zlenice, Kunětickou Horu, Bezdě, Křtálav, Přimdu a Střekov.

PAMÁTKY ZACHRÁNĚNÉ.

OPRAVY UMĚLECKÝCH PAMÁTEK V PRAZE V ROCE 1923. Ruch v ochraně pražských památek byl roku 1923 stejně jako roku předěšlého velmi čilý, tak čilý, že v oboru plastik bylo nutno dokonce odložit některé opravy, městským stavebním úřadem projektované, z toho důvodu, že nezbylo již spolehlivých konservátorů; tolik bylo jich zaměstnáno na významných pracích v Praze i mimo Prahu. Obecnému zájmu těšily se ovšem opravy památek zvláště populárních, jmenovitě soch na Karlově mostě a kostela sv. Salvátora. Byly to zajisté opravy nejen včasné, ale celkem i zdařilé. Pokud jde o architekturu, byl ve všech částech Prahy podroben opravám velký počet průčelí domovních, s větším či menším zdarem, takže ve zřejmém přehledu nelze všech ani vyčerpati. Malá strana a Staré město vykazují největší počet oprav průčelí barokních, celkem dobře provedených. Naopak je škoda, že průměrné stavby novorenesanční v nových částech Prahy s výzdobou sgrafit a maleb netěší se pozornosti a oblibě majitelů domů a že se z nich zachovává jen nepatrný zlomek. Ovšem i nedokonalá technika těchto dekorací z let osmdesátých je spoluvinná, takže starý případ Wiehlova domu čp. 94 na Vinohradech

nalezá tamtéž množství následovníků (Korunní třída a Sázavská ulice). Nejšťastnější osud měly r. 1923 opravované malby, neboť nebylo mezi nimi (kromě Ungeltu) ani jediné, již by bylo možno vytknouti nevhodnost postupu nebo nedostatečnost výsledku. Přehled, jenž následuje, zaznamenává ovšem jen práce nejdůležitější:

ARCHITEKTURA. Praha I.: Karolínám: Oprava průčelí provedena stavitelem Kabátem, portálu a ostatní kamenné výzdoby sochařem Preučilem. Pod omítkami posledního stavu nalezeny a zjištěny detaily gotické. Oprava portálu vzorná. — Klementinám: Provedeny předběžné studie pro adaptaci dalších částí Klementina pro universitní knihovnu. — Dům čp. 147 („Červený dům“): Průčelí a portál opraveny stavitelem Kobližkou a sochařem Křtínem. Barokní mříž nad dveřmi hlavního portálu byla konservována. — Dům čp. 175 („U zlaté studně“): Při běžné stavitelské opravě průčelí na zakročení památkového úřadu restaurována vzorně figurální štuková dekorace průčelí do Karlovly ulice ac. sochařem Jindř. Čapkem na účet úvěru na ochranu památek. Letopočet pod reliefem P. Marie Boleslavské (J. Herain, „Stará Praha“ [1906], str. 17) zjištěn po

očistění přesně jako rok 1707. — Dům čp. 339/I: Při adaptaci podzemí pro účely restaurace objevena část vnitřní městské zdi, která v části směrem k domu čp. 1010 zůstala zachována. — Dům čp. 465/I („U pěti zlatých korun“): Oprava průčelí, původně na zakončení památkového úřadu zastavená, dokončena zvláště pokud jde o portál (ze začátku XVII. století) způsobem vyhovujícím. — Dům čp. 475/I („U dvou zlatých medvěďů“): Dobře opraven známý renesanční portál soch. Křtinem (konservace kamene po očistění od olejových nátěrů), později provedena oprava průčelí, na němž zjištěny římsy a vikýře jako pískovce. Práce byla podporována finančně státem. Praha II.: Národní muzeum: Současně s úpravami vnitřku opravována důkladně plastická výzdoba všech průčelí a rampy sochařem Duchátkem. — Nové německé divadlo: Průčelí a jeho figurální výzdoba opravena soch. firmou Kozaurkovo. — Dům čp. 852/II (palác Sylva-Tarouca): Opravy, prováděné ve dvou předchozích letech, dokončeny správnou úpravou nádvorních fasád a jeho kašen. Od zbytečné výzdoby odložená na rok 1924. — Dům čp. 1002/II (býv. dům Lobkovický): Kromě vnitřních adaptací užitečkově opraveno dvorní průčelí. — Dům čp. 1033/II (Lidový dům): Svědomé provádění adaptace vnitřku vyvrcholeny nevhodnou přístavbou nádvorního schodiště. — Dům čp. 1036/II (býv. palác Sweets-Sporckovský): Provedena oprava balustrády a říms. Praha III.: Tyršův dům: Konservaci sgrafit a omítek na průčelí západním a dvorním prováděl akad. sochař Jindř. Čapek, na průčelí východním (zahradním) akad. sochař Jul. Halman, konservaci zbytků maleb z období renesančních akad. malíř Max Duchek. Prozkoum stavební historie domu prováděl univ. prof. Dr. V. Birnbaum (rov. Za Starou Prahu, roč. IX, 21 an). — Maltézský kostel: Provedena důkladná oprava gotického sínce i s novogotickými přídatky (balustráda a cimbuří z roku 1836) a vnitřním renesančním portálem. — Fürstenbergská zahrada: Akad. sochař Jindřich Čapek dokončil opravu zahradních architektur v západní části zahrady. — Dům čp. 2/III (vrchní zemský soud): Provedena běžná stavitelská oprava vnějších průčelí, hlavní portál opraven (a doplněn) sochařem Halmanem. Jest litovati, že v letní sezoně nedošlo k opravě portálu v nádvoří, velmi rozrušeného. — Dům čp. 5/III: Po odstranění zbytků olejových nátěrů s celé fasády jáhrový i portálů a soch na balustrádě bylo průčelí opatřeno jednotným, třeba poněkud příliš světlým tónem lehké barvy a sochy zabezpečeny a flautovány. Oprava provedena za přispění státní subvence (stavitel Kadlec). — Dům čp. 154/III (palác Kolovratský): Adaptace, prováděná na objektu, zakoupeném státem pro presidium ministerské rady, přinesly záchranu jak valně sešlému průčelí, tak balustrádě s dekorací váz a puttů. Opravy stavitelské za vedení památkového úřadu prováděl arch. bratři Němčové, konservaci kamene (balustrády) sochař Kraumann. — Dům čp. 267 („U zlatého hrozu“): V měsíci listopadu bylo započato se stavitelskou opravou krovu, krytiny, říms a fasádních omítek. — Dům čp. 331/III: Průčelí domu (proti paláci Lobkovickému) podrobeno běžné stavitelské opravě, oprava portálu odložena na rok příští. — Dům čp. 374/III („U dvou praporečnicků“, s deskou Douchovou) z 1. pol. XVIII. století opraven za vedení památkového úřadu firmou Brepta a Suchý. Štuková dekorace správně očistěna od olejových barev. — Dům čp. 378/III: Průčelí z r. 1704 správně opraveno za vedení památkového úřadu architektem Buldrou. — Dům čp. 476/III (býv. palác hr. Straky): Povolena státní subvence na vybourání přčky v přední sálu I. patra a na očistění štuků téže místnosti. Praha IV.: Hrad: Po nové etapě úprav vnitřních přikročeno k opravě pilířů I. nádvoří méně šťastnou výměnou omítkové bossáže za obložení pískovcové. Na Mičovně byly prováděny zkoušky konservací, jak byly navrženy roku 1922 širší komisí znalců. Koncem roku bylo přikročeno (po odkladech, odborným restaurátorem zaviněných) ke konservaci malovaných znaků v síni zemských desk. — Purkhabství a Černá věž: Provedeny přípravné práce k opravám a soustavnému studiu celého stavebního komplexu, jenž již ve svých počátcích přinesl zjištění románského jádra Černé věže. — Černinský palác: Rok 1923 přiblížil značně konkrétní řešení problému adaptace paláce pro ministerstvo zahraničí, za kterýmž účelem svolalo ministerstvo školství prvu poradu na místo samé. — Dům čp. 70/IV (dům Hložkovský): Podkladem pro rozsah adaptací provedené sondy odkryly starší renesanční výpravu domu, jmenovitě trámový malovaný strop renesanční a jiný strop se štukovou dekorací z doby kolem r. 1700. — Praha V.: Stará synagoga: Úprava jižní přední pro finanční obtíže byla zahájena teprve v říjnu. Východní zdi její ukázala se v dochované formě neudržitelnou pro naprosté rozrušení opukového materiálu, jenž se rozpadl při prvním pokusu o zachycení. Přesné zaměření umožnilo do nové zřízené cihelné zdi zasadit závěrný kámen býv. gotického vchodu. Lze očekávat, že i lepší sadová úprava okolí podle návrhu projektanta adaptace, arch. J. K. Říhy, bude na prospěch lepšího uplatnění stavby přijata. Praha VII.: Dům čp. 694: Projekt nástavby 4. patra na architekturu Zeyerovu zamítnut a průčelí pak dobře opraveno. Sgrafita (kombinovaná zase s malbou) konservována a částečně obnovena

malířem Jančou. Praha-Karlín: Invalidovna: Na podzim provedena oprava průčelí.

PLASTIKA. Praha I.: Karlův most: Dokončena první etapa konserváčních prací na sousoších mosteckých, prováděná obcí pražskou za podpory státní. Sousoší sv. Lutgardy, sv. Vincence a Prokopa

Ohrožený dřevěný šitýv dům městský s přízemní arkádou v Železném Brodě, jehož záchrana jest kulturní povinností celé naší veřejnosti.

a sv. Františka Borg. opravil akad. sochař Č. Vosmík, sousoší sv. Bernarda, sochy sv. Váta, Augustina, Ludmily, Anny opravil akad. sochař R. Vlach, sochy sv. Mikuláše Tol., sv. Vojtěcha a sousoší sv. Kosmy a Damiana sochař Jos. Páša, sousoší sv. Dominika sochař Fr. Řehoř. Oprava, kterou lze charakterizovat jako nejzdařilejší opravu plastik letošního roku a která přinesla množství nových poznatků o sousoších po stránce technické, umožníví současně i jejich soustavné fotografování v detailech a pracovním postupu, bude zpracována zvláštním článkem. Současně byla vyspárována zábradlí mostní po obou stranách a plové skříň býv. elektr. vedení nahrazeny novými kvádry. Provedl arch. B. Kabát a Pražská kamenická společnost. — Mostecká věž staroměstská: Východní průčelí a gotickou figurální výzdobou opraveno sochaři Zmekem a Jančarem. Nové vyspárování kvádrů, původně méně šťastně provedené, dodatečně částečně zplešeno v posledním období práce. — Kostel sv. Salvátora v Klementinu: Oprava balustrády, štitu a veškeré plastické, jmenovitě figurální výzdoby loggie byla zadána Zemskou správou politikou sochaři Fr. Kraumannovi a stavební firmě Brepta a Suchý. Oprava a konservace figurální výzdoby Pendlov z r. 1659 byla provedena správně. — Staroměstská radnice: Oprava orloje provedena v létě sochařem Fr. Kraumannem. Během práce zjištěny četné stopy pozdní gotické polychromie figur. Důkladnou restauraci Liškovo kopie Mánesova „Orloje“ provedl akad. malíř Jindř. Hlavín. Projektovaná oprava arkýřové kaple odložena na rok 1924. Praha II.: Socha sv. Judy Tadeáš před kostelem sv. Josefa opravena správně akad. sochařem Fr. Kraumannem. Restaurování sochy sv. Františka Seraf. (od J. a F. M. Brokoffa, a Karlova mostu) tamtéž odloženo na rok 1924. — Karlov: Štuková výzdoba stropní v býv. refektáři (sál č. 8 v chorobinci) opravena správně sochařem Zmekem. Oprava štuků ostatních sálů odložena na rok 1924 (v. malby).

Praha III.: Morový sloup na Malostranském náměstí a figurální výzdoba Mayerovův a Geigerovův opraven ak. sochařem J. Křepíčkem a Fr. Zmekem. — Dům čp. 373/III.: 2 vazy v palácové zahradě opraveny a doplněny sochařem B. Preußlem. Praha IV.: Morový sloup na náměstí Hradčanském (srov. „Drobné umění“, r. IV.): Na láře dokončena oprava ak. sochařem Jar. Křepíčkem. — Loreta: Biderlová sousedí Nanebevstoupení Paňe opraveno a doplněno sochařem L. Křivcem. Praha-Košíře: Malostranský hřbitov: Král. kanonie strážovská opravila hrobu praemonstrátskou a pomník, kapla svatovítská náhrobek kanovníka Pešiny z Čechorodu a Dítětrův, Sdružená pro povznese ní znalosti památek pomník Tomáškův a Vitáškův, sochař Šmejkal (provádějící ostatní opravy) náhrobek desku Wehnerovu z r. 1793.

MALBA (kromě uvedených restaurací na Hradě a orloji staromradnice). Praha I.: Ungelt: Zjištění způsobu restaurace chiroscura vedlo k pokusům ukončit trapný případ této vleké opravy. — Kostelík sv. Martina: Oprava malby nad portálem (postava sv. Martina) provedena správně ak. malířem M. Boháčem. Praha II.: Kounický palác: Vnitřek pietně adaptován architektem Hilbertem pro účely správní rady Živnostenské banky, štuková výzdoba sálů opravena ak. sochaři Jindř. Čapkem, Fr. Kraumannem, Fr. Novákem, malby Weidlichovy (srov. „Za starou Prahu“ VI, 25 a n.) zachráněny ze stavu v částečně velmi povážlivého akad. malířem Maxem Duchkem. — Karlov, kostel: V ochozu Betlemské jeskyně objeveny v sprnu dvě porohrudné malby z 1. pol. XVIII. stol. (Obězání Páně, Očišťování P. Marie) ve štukovém barevném orámování architektonickém a po šetrném uplácení odkrytí retušovány a fixovány akad. malířem M. Boháčem. Sochař Zmek pokračuje v čištění štukových článků architektonických zde chodby. Malby v byv. refektáři (v sále č. 8) restauroval ze stavu téměř beznadějněho velmi šetrně ak. malíř B. Čila. — Dům čp. 366/III.: Objevena pokojová malba z 1. desetiletí XIX. století, pozdní typ iluzivní malby, určená k snešení, zastavena v záři t. r. novostavbou dříve, než mohl restaurátor učinit příslušná opatření. Praha III.: Dům čp. 162/III (býv. palác Ledeborský): Perspektivní malba a barevné štukové dekorace s oblázkovou intarsiemi v sálaherovské opraveny na náklad Zemského správního výboru (zásluhou stav. rady ing. Morávky) velmi včasné a pietně akad. malířem Jarosem a sochařem Astlem. Tiž restaurátoři doporučení památkovým úřadem k opravě dekorace analogické techniky a doby (2. pol. XVIII.

stol.) v zahradním pavilonu domu čp. 184/III. Tuto práci zadala Zemská správa politická, provedl ji z vlastní zásluhy iniciativy. Praha IV.: Dům čp. 104 (ústav slepých dětí): Nástrojní malbu ve dvou sálech opravil správně akad. malíř M. Duchek, opravu štukové výzdoby tamtéž sochař Kafka z restaurátorské dílny konštruktora Jindř. Čapka. — Dům čp. 114/IV: Na schodišti objevena v částečně úplné zachování perspektivní malba rokoková. Památkovým úřadem učiněny kroky k její odborné opravě.

INTERIEURY. Praha I.: Kostel sv. Ducha: Spoluprací Zemské správy politické a St. památkového úřadu dokončeny opravy interieru chrámového (vytónování, oprava veškerých obrazů akad. malířem Vlčkem, oprava veškerých řezeb, oltářů a ostatního vnitřního zařízení řezbář Kosteckou a Mudrochem) a provedeno nové uspořádání zařízení k jednotnému architektonickému dojmu. — Radnice staroměstská: Započato s úpravou radni síně, vně vyznačené renesančním oknem s nápisem „Praga caput regni“, jež současně i se svou mříží podrobena rovněž důkladné opravě. — Dům čp. 504/II. („U Mrázů“): Schválena adaptace sklepů pro účely restaurace podle návrhu arch. J. K. Rihy a povolená státní subvence na opravu průčelí do ulice Havelkové a Melantrichovy. Praha II.: Národní divadlo: Adaptace jeviště pro zřízení kruhového horizontu ukončeny byly řádnou opravou prosceniového portálu, restaurací Hynaisovy opony za osobního vedení prof. Hynaise a zřízením nové železné opony s ornametální malbou podle návrhu prof. Kysely. Praha III.: Kostel P. Marie a sv. Kjetána: Provedeny podle dohody a památkovým úřadem přípravy pro znovuinastavení hlavního oltářního obrazu barokního (místo dnešního Matthaeuserova) a pro pořízení nového tabernáku a mensy pro hlavní oltář podle návrhu Umělecké-průmyslové školy (spec. školy prof. Janáka a Horejce). Praha IV.: Dům svatovítský: Rozsah a po-put prací je vyčleněn podrobně v anketě o chrámu svatovítském, otištěné v tomto čísle.

RŮZNÉ. Nákladem velkoobchodníka lag. Rotta opravena renesanční kašna na Malém náměstí v Praze I. (z r. 1560, poslední obraz. 1878) a provedena celková úprava náměstí samého. Nákladem valdýňské správy provedena nejvýš včasné důkladná oprava řezaných vrat paláce valdýňského. Také hlavní vrata staroměstské radnice z 2. pol. XVII. století a ostatní novogotická vrata její podrobně byla důkladně konservaci.

P. Wagner.

PAMÁTKY OHROŽENÉ.

PROJEKT KOMÍNU 40 METRŮ VYSOKÉHO. Klub za Starou Prahu upozorňuje veřejnost na nebezpečí, které se skrývá v doplněném projektu nového komínu při přídělné všeobecné státní nemocnici v Praze. V sousedství vzácného díla Dienzenhoferova, kostela na Skalce, má být vybudován nový komín do výše 40 metrů, ak původní schválený projekt připouští přijatelnou výšku jen 21 metrů. Nový komín stal by ve však monstrem nejen v sousedství Šalky a Emauz, nyní ještě hůře by prospěl právě prováděné úpravě celého prostřanství pod Emauzy, v sousedství pomníku Palackého, kde ministerstva zdravotnictví a sociální péče budují své úřední novostavby. Nemili již v naší společnosti dosti smyslu pro památky, Klub za Starou Prahu veřejně žádá, aby nebylo karikováno aspoň významné moderní dílo architektonické, vybojované těžce a znáocí prvý krok k důstojné úpravě hlavního města. Klub doufá, že bude učiněno všechno, aby komín přádelny nepřevýšil ani o centimetr výšky původně schválené. Příslušný rozklad zaslal Klub hlavní zemské správě politické a ministerstvu veřejných prací, zdravotnictví a sociální péče.

POŠKOZOVÁNÍ MENŠÍ MALOSTRANSKÉ VĚŽE MOSTECKÉ. Klub za Starou Prahu upozorňuje radu hl. města Prahy na velké škody, které působí komín z údivu uzeňáře p. Čermáka v domě „U Steinitzů“ a v nádvoří domu čp. 56-III zejména vzhledem k sousedici levé mostecké věži malostranské, v podstatě jediného a hlavního zbytku zaniklého románského mostu Juditina. Neustálé sloupky dýmu zazáruží tuto věž tak důkladně, že každá oprava a očišťování, byť nejnákladnější, zůstaneu bezpředmětnými, dokud nebude odchod kouře regulován a odveden jímsem. Klub za Starou Prahu požádá, aby rada hlavního města Prahy odstranění ko nejdivě tento nepletní stav, nedůstojný již také proto, že zmíněná mostecká věž patří k nejpevnějším malostranským památkám, které upoutávají pozornost pchících po Karlově mostě, a upozornila současně, že také lednice zmíněného již uzenářského podniku působí nemalé závady, poněvadž promáčí základy věže. Za účelem vyšetření záměrů vyžádá si Klub komisionální úřední prohlídku.

VĚŽ BYVÁLEHO BISKUPSKÉHO DVORA V PRAZE. Klub za Starou Prahu zjistil, že stav významné této gotické památky se znakem posledního pražského biskupa Jana IV. z Dražic, zachované v domě čp. 47-III v Mostecké ulici, je velmi neutěšený, poněvadž její nynější majitel sice neustále opravu slubuje, ale nikdy a ni ne-

začíná. Klub navrhuje proto, aby byl učiněn pokus o její vykoupení sousedicím ministerstvem financí a požádal Státní památkový úřad v této věci o podporu a iniciativu u příslušných úřadů.

V ŽELEZNÉM BRODĚ JE OHROŽENA VĚTŠINA SEVERNÍ FRONTY DOMŮ NA NÁMĚSTÍ. Společna v Železném Brodě, umístěná nyní v přízemí radničním v nemnoha místnostech, hledá místo pro novostavbu samostatné rozsáhlé budovy. Z důvodů obchodních a reprezentativních klade důraz na to, aby novostavba stála na náměstí. Bohužel, nemůže k tomu získati žádné z budov novějších a fasádově nevukných, a v Železném Brodě, kde je velká nouze o dobrý pozemek v údolí, není nikoho, kdo by poradil na podkladě moderního regulačního plánu. Společna napjala proto síly, aby získala trojici domů v jejím nejbližším sousedství, bohužel, tvořící polovinu severní fronty náměstí, a to právě památkově nejceněnější. Mimo dřevěný dům s loubím, stavbu překrášnou a jedinečnou, zakoupila společna v sousedství úzký dům s empírovým štítem a kupuje poslední z této skupiny, těsně sousedící dům barokový s dřevěným vysokým štítem. Všechny tyto tři domy mají podnouti v obět projektu novostavby společny. Neřeba řícti, co by tak na náměstí vzniklo, jak je celý projekt protipřirozený a jak je zveličován nad potřebu. Při dobré vůli bylo by možno hlavně dva sousedící domy levě adaptovati na kanceláře společny a krásný onen dům dřevěný chrániti jako největší stavební památku ve městě. V tomto směru je žádoucí, aby společna města Železného Brodu uvdomila, si předeem zodpovědnost svého činu a aby byla upozorněna, že by se podobná devastace náměstí rovnala úplně pověstné zkaze nádherné dřevěné radnice železnobrodské, jejíž ztráty želi nyní již i v Železném Brodě. Město nemá důvod řádného regulačního plánu městského, jenž může teprve určit, kde by bylo zbudování společny nejvhodnějším, zda to nebude vzhledem k budoucímu vývoji městskému třeba právě na opačné straně městské. A i kdyby regulaci plán potvrdil správnost názoru městské společny, že není pro ni ve městě výhodnějšího místa nad náměstí, ani pak není třeba boření a zkazy skoro jediných těchto stavebních památek ve městě, nýbrž právě naopak jejich zachrany a opatrování, které by bylo ústavu jen ke cti. Klub za Starou Prahu proto doufá, že včasné upozornění předejde všem nepřijemným překvapením a že město Železný Brod nepějde už nyní ve stopách ničitelů památek.

Z ČINNOSTI KLUBU A ODBORŮ.

PŘEHLED ČINNOSTI KLUBU V ROCE 1923. V uplynulém správním roce byl předmětem jednání Klubu několik velmi důležitých otázek veřejného zájmu, týkajících se projektů a návrhů na postavení významných budov státních a národních, v obraze útvary Prahy velmi podstatné se projevující. Byla to v prvé řadě soutěž na Památník Odboje s pomníkem zlikvidovaných na vrchu Vítkově, kterou domácí rada Klubu navštívila a podrobila velmi důkladné debatě v několika schůzích, k nimž byl přizván i zástupce Památníku Odboje, jemuž byly přiděleny budovy příslušného Klubu, nejen pokud šlo o celkový program, ale i vzhledem k návrhu první cenou početnému, jehož rozměrnost hmotová neodpovídá místu tak malému a v siluete města příliš nápadnému, aniž by mohla být ku prospěchu obrazu města a vyhovovat velkému úkolu, jemuž byla určena. V důsledku těchto přání konala se anketa, svolaná Památníkem Odboje, které se zúčastnili dva členové domácí rady a na níž bylo docíleno kompromisu v tom směru, že na vrchu samém má být zřízen hrob Neznámého legionáře, kdežto muzeum by bylo postaveno pod vrchem. Jinou otázkou, důležitou pro obraz Malé strany a hradečské panorámy, byla soutěž na návrhy Státní galerie umění, kde Klub ještě před vypisáním soutěže protestoval proti zastavování zahrady Zbrojnice, žádaje za jednu z podmínek soutěžních také volbu místa, což však bylo ministerstvem veřejných prací zamítnuto. Domácí rada i v tomto případě prohlédla vystavené plány a uznala, že soutěž prokázala sice možnost podobné budovy v těchto místech, ovšem při značném omezení programu a mimořádně opatřením řešení regulačním, ale definitivní stanovisko nebylo dosud zaujato. — Několik debat věnovala domácí rada objevení se otázky postavení pomníku Bedřicha Smetany současně s muuseum na náměstí Maasarykově, jehož náčrtek, vypracovaný p. architektem Novotným, byl předložen výborem Spolku pro postavení pomníku B. Smetany k nahlédnutí. Těchto debat zúčastnili se početní členové výboru tohoto spolku a Klub se stávil jednomyslně zamítavě proti tomuto projektu, zastávajícmu jedině, opravdu pietně parkově řešené nábreží pražské, anžli se doporučí jiná vhodná místa pro postavení pomníku samostatného a architektovicky řešeného a dokazoval nutnost odlovení muzea od pomníku, pokud by tento měl být v blízkosti Národního divadla pro vztah významu Smetanova k národu a jeho opětnému obrození. Klub zdůrazňoval při tom důvody tradiční i regulační, na tomto místě obzvláště významné, ale nepodařilo se mu výbor Spolku přesvědčiti, takže též trvá na svém projektu a chce jej zjevití položením základního kamene roku letošního, což se stalo i předmětem článků denních listů. — Také dostavba chrámu sv. Víta na hradě pražském stala se předmětem několika diskusí domácí rady v důsledku uveřejnění usnesení Jednoty pro dostavbu chrámu sv. Víta o přenesení renesanční kruchty Wohlmuthovy do postranní lodi severní. Klub upořádal přednášku min. r. Dr. Z. Wiertha o historickém a uměleckém významu nynějšího uzavřeného interiéru, jako i anketu za přizvání všech odborných i veřejných korporací a tisku, na niž byly vyslanuty důvody pro i proti. Domácí rada se zúčastnila jako host vycházky Společnosti čsl. architektů, kde podal arch. Hilbert své důvody pro přenesení a na něž mu bylo p. arch. Hübschmannem odpovězeno, aniž ovšem bylo dosaženo určitého návrhu k dalšímu postupu v této věci. Klub se zúčastnil také ankety, za tím účelem svolané Státní památkovým úřadem, na místě samém, kde hájí zachování nejen kruchty, ale i stěny štitové, žádaje před úplným jejím sbouráním aspoň shlednutí, jaký vliv by mělo částečné snad jen odbourání zdí štitové a spojení obou interiérů, architektem Hilbertem jako hlavní důvod uvedené. — Domácí rada Klubu dostala se ochotou projektanta p. arch. Machoně příležitosti, aby shlédl návrh úpravy Klementina pro Národní knihovnu, který při malých celkem změnách nynějšího útvary vyhovuje po stránce památkové i půdorysné a užitkové. — K vypisání užší soutěže ministerstvem obchodu na projekt úřední budovy na Dolním Novém městě dožadoval se Klub zastoupení v porotě a podal své přání k této otázce ve formě podmínky. Domácí rada prohlédla také tentokrátě výstavu projektů a usnesla se podati rozklad proti udělení cen, upozorňující na nevhodné přičlenění oceněných projektů regulační a výskově k významné skupině kostela a kláštera blahosl. Anžky, která vyžaduje mimořádný ohled, vzhledem ku svému významu historickému i uměleckému i jako podstatná součást obrazu této části Prahy. — Regulace města Prahy byla dotčena soutěží Státní regulační komise pro severovýchodní sektor, před jejím vypisáním mag. r. R. Hlubinka podal v domácí radě obsáhlou zprávu, která byla přijata Státní regulační komisí za součást podmínek soutěžního řízení ve zvláštní anketě, již se zúčastnil za Klub Dr. K. Guth. Domácí rada prohlédla potom ve výstavě ukončenou tuto soutěž a podrobila návrhy debatě, při níž shledáno, že bylo by možno ně-

kteří části lépe upravit k prospěchu zachovaného půdorysu i pohledu města a spojit, že bude dno sluchu přáním Klubu, zastupovaného zvoleným poradcem při vypracovávání detailních plánů. — Klub protestoval při stavební komisi ve věci spolkového domu Umělecké besedy proti zastavení značné části farní zahrady u sv. Štěpána, obzvláštěmu zdravotně jediný volný prostor na Novém městě a esteticky skupinu objektů umělecký a pohledově cenných. Spojeným protestem všech zúčastněných zejména se podarilo nebezpečí odvrátiti a Státní regulační komisí slibeno vypracování nové regulace. — Státní regulační komisí vloženy návrh regulace ulice Všebrdovy, klčení a okolí kostela sv. Jana Na Prádle byl prohlédnut domácí radou a podroben studiu, na základě kterého žádáno bylo zachování dvou domů v ulici Všebrdové a nálezů domu ulice Řitni a Újezdu, jakož i mimořádná úprava parkové plochy před bývalým špitalem Na Prádle. — Kromě toho byly prohlédnuty vloženy regulace: 1. v Holešovicích, proti níž podány byly námítky, žádající zachování staré části Holešovic, zejména při pobřeží, 2. na Výtoni za příčinou projektu nového mostu na Smíchov, kde znovu žádáno zachování Výtoně a odkoupení pozemků p. Kubra, 3. méně významných regulací v Vokovicích a na Kotlářce na Smíchově. Protestováno bylo také u Státní regulační komise a ministerstva veřejných prací proti schválení jakýchkoli projektů, jimiž by měla být zastavena zahrada býv. Novoměstského ústavu šlechticů ve třídě Revoluční. — Vysloven byl souhlas s návrhem Státní regulační komise na úpravu a zastavení zahrady nového německého divadla a doporučen radě městské ke schválení, jakož i potěšením přijat návrh nové úpravy okolí kostela sv. Ducha. — Klub protestoval u Státní regulační komise proti novému projednávání projektu arch. Schläffera na novostavbu nemocnice Milosrdných bratří s odůvodněním, že předbíhá nové regulaci, a zúčastnil se svým zástupcem porady o tomto projektu, při níž byl učiněn projektantem ústupky podle návrhů nové regulace, vypracovaných městským stavebním úřadem. Domácí rada upozornila také Státní regulační komisí a radu městskou na nepeký vzhled města v důsledku ponechávání nezastavěných některých pozemků uvnitř města bez provizorií úpravy. — Velice mile potěšen byl Klub jmenováním dlouholetého člena domácí rady a býv. předsedy, min. r. Ing. E. Mölzlera, předsedou nově sestavené Státní regulační komise a zvolením stálého referenta pro věci památkové Ph. Dr. K. Gutha a doufá, že za spolupráce těchto dvou členů se vyvine značná shoda této významné a důležitě instituce pro výtavbu hlav. města s přáními a snahami Klubu a ku prospěchu krásy nové i staré Prahy. — U příležitosti schválování návrhu nové stavby budovy nemocenské pokladny (Sociálního ústavu) protestovala domácí rada proti způsobu regulace Nového města v okolí kostela sv. Klimenta a že ke mlýnu Helmovskému s odůvodněním významnosti některých zajímavých objektů, jako posledního zbytku starého pobřeží a nutnosti jejích zachování a vyřešení nové úpravy a zastavení, přiměřených jejich hodnotě v obraze městském. — Ochotou arch. O. Novotného bylo umožněno domácí radě shlédnouti jeho návrh na úpravu zastavení okolí věže Šitkovských mlýnů, s nímž byl vysloven v celku souhlas, zejména pokud se hmot a jeho výšky týče, ač v detailích byly činěny některé námítky. — Bedlivou pozornost věnoval Klub paláci Thun-Salm-skému v Jungmannově třídě, který byl zakoupen i s přilehlými domy až do ulice Chrástovy akciovou společností Škodových závodů a kde ihned po dojití rozhodnutí Zemského správního výboru bylo započato s bouráním loggie ve dvore, proti čemuž Klub již před časem protestoval. Od počátku se projevovalo neporozumění majetníka, který předložil k projednávání stavební projekt s rozsáhlými vnitřními adaptacemi střešního paláce, úplné marnící cenný umělecký interiéru, a s přistavbou patra do Jungmannovy třídy podle dobrého zřeteli Zemského správního výboru, s odůvodněním chůznotnosti stavebního stavu. Domácí rada Klubu žádala ihned magistrát hlavního města Prahy za ochranu proti úmyslnému zanedbávání povinně péče o budovu a komise stavební, ač uznala nyníší stav za špatný, přece připustila nástavbu patra. Při tom bylo majetníkem slibeno, že na novou úpravu přičlení výpisé užší soutěže. — Domácí rada Klubu zejména se také o úpravu a restaurační práce na hradě pražském, prohlédla si novou úpravu Galerie a Španělského sálu i místnosti pod ním, při čemž uznán postup za správný: dále Černou věž a podhradí na straně jižní a informovala se o programu prací restauračních, stanoveném na rok 1924. — Z podrobnějších otázek uvéstí možno upozornění ministerstva národní obrany na nevhodnost projektu důstojnického domu na pozemku pod Petřínem, ministerstva veřejných prací na získání přiměřené architektonické úpravy zřezmádlu pod Strahovem, ministerstva železnice na poškození Rohanského ostrova kácením stromů a stavbou rozsáhlých skladišť, při čemž byl projednáván i pro-

jekt mla. r. ing. E. Schwarzena na rozšíření ploch nauraz-
ních zasypáním ramene Vltavy. Komise pro kanalizování
Vltavy a Labě byla upozorněna na nevhodnou a drahou archi-
tektionickou výzdobu kamennou na ostrově Židov-
ském v Praze. — Stavebnímu úřadu hlavního města Prahy bylo
poděkováno za správnou — po stránce technické i umělecké —
opravu zábradlí a některých soch na Karlově mostě. —
Rada hlavního města Prahy byla upozorněna na špatný stav
průčelí kostela sv. Mikuláše na Malé straně a ohradní
zdi před kostelem sv. Karla Boromejského na horním
Novém městě. — Užší správní komisi bylo doporučeno pře-
vezení sochy Jana Nepomuckého z Janského ná-
městí ke kostelu sv. Ducha. — U sadového úřadu stavebního
úřadu hlavního města Prahy bylo protestováno proti ničení břeč-
tanových porostů na stromech městských sadů
a upozorněno na nutnost prořezání kanadských topolů
na Kampě, zastínících příslušnou bujnost pohled na hrad pražský
a mostu Legii. — Státní památkový úřad byl upozorněn na špatné
provádění oprav na průčelí kostela P. Marie pod
řetězem (u Malé Strany) a byl žádán zostřený
dohled. — Magistrát hl. města Prahy byl zaslán větší množství
stížností proti vyvěšování nápadných a nevus-
ných štítů reklamních na průčelích domů, žádáno ome-
zené povolování výkladů v úzkých a frekventovaných
ulicích, vykládacích zboží na chodcích, odstranění nápisů
reklamních na pobřežních zdech. — Elektrické podniky
hlavního města Prahy byly upozorněny na nevкусnost světel-
ných reklam na stožárech elektr. dráh a osvětlení,
doporučena jim spolupráce s umělecko-průmyslovou školou za účelem
získání návrhů na nové železobetonové stožáry, která
byla uskutečněna soutěží; domácí rada Klubu prohlédla si také soutěž
na zastavění pozemků na Klárově budovami elektr. pod-
niků a projevila své přání ohledně vzhledu i výšky budov, pokud
přiléhají k ulici v Brusky. — Klub upozornil při ustavení se nového
zastupitelstva Velké Prahy a rady městské na důležitost sta-
vebního sboru jako odvolací instance stížností stavebních a žá-
dal veškeré úřady, jež mají právo do tohoto sboru jmenovat členy,
aby vyslyšely skutečné odborníky jak technické, tak i zdravotní a umě-
lecké, aby bylo zabráněno znevažování města podnikatelskou spe-
kulací, zejména při nástavbách pater, stále se množících. — K nové
projednávání prodloužení zákona o stavebním ruchu
vypracoval Klub a podal k příslušným úřadům a institucím odborným
i ochranným své doplňky a přání. — Klub započal znovu s pra-
cí o modelu Malé strany, světlý dozor a vedení arch. Al.
Kubičkové, ale lituje, že nemohl ještě činnost rozvinouti tak, jak by
tobo zájem větší vyžadoval pro nedostatky vhodných a ku práci
ochotných sil. — Domácí rada, aby podnítila zájem soukromníků
o památky a jejich udržování, vyzvala majetníky starých domů, v po-
slední době svědomitě opravených, k oznámení jejich oprav, prohlédla
a posoudila jejich provedení, o změnila majetníky 16 dobře
udržovaných domů přemístila a chce i v příštích letech nejen
v Praze ale i ve městech venkovských, kde má své odbory, působiti

takto výchovně na občanstvo, aby se uplatilo a vztahlo si uměleckou
historických památek stavebních ve svém majetku i v okolí. — Kromě
této činnosti zúčastnil se Klub četných komisí, z nichž důležité se
týkaly těchto případů: Konserváčních prací na sousoších
v Lorettě, sokolské scény na Vyšehradě, nástavby
budovy techn. oddělení Zemské správy politické
v Karmelitcké ulici, úpravy purkabarství na hradě,
kde se vyslo přáním a návrhů Klubu a porozuměním vsítce a bylo
zabráněno možným chybám a úhoně na krásu a vzhledu města. —
Domácí rada Klubu podnikla také četné vycházky v souvislosti s vy-
loženími regulací nebo připravovanými návrhy a prováděnými pra-
ci adaptacími (na př. zámku zbraslavského, zemského civilního
soudu, býv. kostela sv. Vavřince pod Petřínem), aby nabyla sprá-
vného názoru a mohla poskytnouti vhodné rady a pokyny k dalšímu
provádění prací. — V ochraně památek stavebních mimo Prahu vė-
noval Klub mimořádnou péči Českým Budějovicím, kde byla
projektována přestavba a přístavba 2 pater domu p. Smetany
na náměstí, kterou měl býti značně porušen vzhled nejen domu
samého, ale i celého náměstí a vysokými holými štíty i silueta města,
a podarilo se přimět majetníky k získání vhodnějšího projektu. Vel-
kého úsilí vyžadoval projekt spolkových budov a stadi-
onu Sokola na ostrově býv. Scharcherové, proti němuž tak,
jak byl původně zamýšlen architektem Chocholou k velké škodě nejen
ostrova, ale i pohledu na město přes ostrov, Klub protestoval a do-
cilil vypsaní veřejné soutěže, jejíž výsledek sice nebyl dostatečně re-
spektován stavebníkem, přece však námaha a důrazné zátkory do-
mácí rady Klubu, jež neoklikrát vyaslala svého zástapce k příslušným
komisím a schůzím, měly určitý vliv, prozatím ovšem jen na rozah
a umístění stadionu, a bylo by jen ku prospěchu místního Sokola,
aby projevil větší snahu po součinnosti pro uchování krásy tohoto
města, které do nedávné doby zůstávalo poměrně nedotčené a mělo
by býti obětováno již na samém počátku národního osvobození a uvolně-
ní. — Neméně zájem věnoval Klub Hoře Kutné v souvislosti
s vypsaním soutěže na nový plán regulací, jež také před krátkým
časem bylo uveřejněno, a s některými projekty zejména státních staveb,
jimiž mělo býti vzhledu města velmi ublíženo, aniž by se bylo po-
dávalo úplné až těchto projektů ustoupiti až do získání nového plánu.
— Také v Bratislavě protestoval Klub proti nové stavbě Zemské
banky, jež podle projektu měla rušivě přecháti nad domy sousední
a podávalo se porozuměním místního úřadu župního a příspěpním pa-
mátkového referátu docílit snížení budovy aspoň o 1 patro. — Kromě
toho zakročoval Klub ve stavebních věcech v Mladé Boleslavi
a Pardubicích (při projektech Anglobanky a poštovního ředitel-
ství) v Hradě Králově a Domazlicích a v otázkách regu-
lačních v Terezíně a Olomouci proti zadávání projektů tak
významných regulací jednotlivcům a zejména v prvním městě poda-
řilo se město uchrániti před zničením jeho základního rázu jako bý-
valé pevnosti. — Nesprávná oprava zříceniny Trosek byla přičinou
protestu domácí rady k okresní správní komisi proti podobnému
způsobu udržování starých hradů a navázány styky s ústředím Klubu
čsl. turistů, jehož odbory na mnohých místech podnikají na vlastní
pět podobné práce, a nabídnuta ochotně odborná rada a dohled.

ZPRÁVY A POZNÁMKY.

REDAKČNÍ SDĚLENÍ. Klub za Starou Prahu usneš se k návrhu
redakční komise, aby byl „Věstník Klubu za Starou Prahu“ vydáván
mimo letní měsíce každého měsíce o čtyřech stranách. Vydání za rok
1924 bylo spojeno v jednotný svazek a tvoří uzavřený ročník. Vydávání
„Věstníku“ měsíčně za účelem pravidelného informování členstva bude
zabýváno v roce 1925. Nezvyklé předplatné činí i pro nový ročník
Kč 10.— (mimo členských příspěvků).

VÝSLEDEK II. FOTOGRAFICKÉ SOUTĚŽE KLUBU ZA
STAROU PRAHU. Fotografická soutěž Klubu za Starou Prahu na
nejlepší snímky z vnitřní Prahy (Prahy I-a a V.). Nového města a

Vyšehradu byla obsažena celkem 28 soutěžícími, kteří zaslali celkem
411 snímků. Porota se usnešla, aby ceny I. a II. uděleny nebyly.
Dvě ceny III. a dvě IV. byly uděleny snímky pod heslem „Libuše“
č. 26, 49 a 21 a 23. Autorem jich je p. J. Posselt, fotograf v Praze-
Smíchově. Zakoupeny všechny snímky pod heslem „Dnes a před 90
lety“, jejichž autorem je pan Josef Klepešta, a ze snímků p. J. Posselta
ještě č. 17 a 7 hesla „Libuše“. Porota doporučila, aby z kolekce
pod heslem „Libuše“ bylo zakoupeno ještě devět snímků dalších.
Soutěž bude koncem února roku 1925 veřejně vystavena. Ve vy-
pisování fotografických soutěží bude Klub pokračovati.

OBSAH ROČNÍKU X.: Prohlášení. Str. 1—2. — Chrám sv. Víta v Praze. Otázka spojení staré a nové části.
Anketa Klubu za Starou Prahu. Str. 3—14. Se 2 obrázky. — Odpověď Jednoty pro dostavění hl. chrámu sv. Víta na
hradě pražském. Str. 14—15. — Doslov k případu svatovítskému. Str. 15—16. — Palác Thun-Salský v Praze
byl zničen. Str. 16. — Arch. Vl. Wallenfels: Druh české divadlo v Praze. Str. 16—17. — Prof. Dr. arch. Ant. Engl:
Hrad Lipnice. Str. 17—19. S 1 obr. — Dr. V. Wagner: Jak pokročila záchrana hradu Lipnice. Str. 19—20. —
Památky zachráněné. Str. 20—22. — Památky ohrožené. Str. 22. Se 2 obr. — Z činnosti Klubu a odborů.
Str. 23—24. — Zprávy a poznámky. Str. 24.

Odpovědný redaktor K. Herain, Vinohrady 1550; redakční rada: V. Birnbaum, R. Hlubinka, A. Kubiček, V. Vojtíšek. — „Za Starou Prahu“
vychází měsíčně, nejméně šestkrát do roku. Otiiskování článků je dovoleno, je-li udán pramen. — Vydává Klub za Starou Prahu, Praha-III./42. —
Tiskem Grafie, dělnické knihtiskárny v Praze II., Myslíkova ul. — Štěrky z grafického závodu J. Štencova v Praze I., Salvátorská ul.